UMMER 30. DONDERDAG 25 JULI 1929. 29ste JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

ET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) inbegrip van kostelooze toezending van het oloniaal Weekblad.

OPROEP.

leden der Vereeniging, die in aanmerking wenschen komen voor de, gehonoreerde, betrekking van Secretaris der Redactie van het „Koloniaal Weekblad", worden uitgenoodigd hunne sollicitatie vóór 1 Augustus schriftelijk in te dienen aan het Algemeen Secretariaat der Vereeniging, Korte Voorhout 6, Den Haag. Aanvaarding der betrekking met 1 September d. a. v.

HET HOOFDBESTUUR.

De Geëmployeerde bij de Suiker-Industrie.

ons Informatie-bureau is verkrijgbaar de juist verschenen 3e en verbeterde uitgave van dit boekje, dat overzicht geeft van den werkkring en de vooruitzichten, benevens van de inrichtingen tot opleiding voor industrie. De bewerking geschiedde door de H.H. Ch. G. J. van der Mandere, Secretaris van den Bond Eigenaren van N.-I. Suikerondernemingen, en A. skuil, Oud-gedelegeerde van de Mij. tot Exploitatie de Suikerondernemingen Sentanen-Lor, Brangkal Dinoyo.

gewerkt met de laatste gegevens. Zeer belangrijk! ijs f 0.75, f 0.06 portokosten.

HET HOOFDBESTUUR.

ENTOONSTELLING „HET INDISCHE BOEK"

verband met de uitstedigheid van enkele leden van Comité, worden eenige Heeren-leden, behoorende de Haagsche afdeeling van „Oost en West", vriendelijk uitgenoodigd hunne assistentie bij de werkzaamheden te willen verleenen. Aanmelding: Gemeentelijk Gymnasium, Laan van Meerdervoort.

De Voorzitter der Tentoonstelling:
F. VAN PESKI. —

Het Informatie-Bureau van de Vereeniging „Oost en West".

VERSLAG OVER HET JAAR 1928
(in verband met den economischen toestand van Ned. Oost- en West-Indië)

Slot.

Volgens den welbekenden heer Weijerman, die kortelings van een Indische reis is teruggekeerd, nemen de opleidingseischen aan Europeesche jongelui gesteld, steeds meer en meer toe en wel in die mate dat voor hen die niet ten minste eindexamen H.B.S. 5-j. c. of Landbouwschool gedaan hebben in de Cultures zelfs geen plaats meer is, terwijl een andere eisch, die steeds gebiedender gesteld zal moeten worden aan alle Europeanen die met Inlanders hebben om te gaan, is *de kennis van Inlandsche talen.* Wij ontleenen verder aan het artikel „Een bedrijfsman over Indische Zaken" — „Een onderhoud met den heer A. W. E. Weyerman" — (Nieuwe Rott. Court. van 19 Mei j.l. Ochtendblad A), dat de moeilijkheden ter Oostkust van Sumatra ondervonden, voor een deel moeten toegeschreven worden aan gebrek aan kennis van het Javaansch bij het Europeesch personeel. In dit verband wijst de heer Weyerman op het stelsel op Billiton, waar een premieregeling bestaat voor de bevordering van de kennis van het Chineesch.

I. Wij wijzen hier nogmaals op den bestaanden *Indologischen Leergang,* door het Kon. Koloniaal Instituut ingericht ten dienste van hen, die kennis wenschen op te doen omtrent Ned.-Indië in verband met een toekomstigen werkkring daar te lande.

Men kan zich voor den leergang laten inschrijven ten kantore van de Afd. Volkenkunde van genoemd Kol. Instituut te Amsterdam (Linnaeusstr. 2a) tegen storting van *f* 50.—. Voor het volgen van afzonderlijke leervakken wordt *f* 10.— per leervak gestort (Post-giro No. 57474).

II. Reeds in ons vorig jaarverslag maakten wij betrekkingzoekenden voor een betrekking in N. O.-I. opmerkzaam op een *inlichtings- of voorlichtingsdienst* door het Kon. Kol. Instituut, in het leven geroepen met de bedoeling om diegenen, die voor een betrekking bij de Cultures wenschen in aanmerking te komen, van hun toekomstigen werkkring op de hoogte te stellen.

III. Maar ook voor jongelieden die in Suriname en in Curaçao een werkkring zoeken is sedert een *West-Indische leergang* in het leven geroepen door het Comité: W. D. H. Baron van Asbeck c.s., op het voetspoor van den Indologischen Leergang voor Ned.-Indië van het Kol. Instituut (Amsterdam) en van het onderwijs in Oostersche talen van het Instituut Kern (Leiden). Het Comité heeft een leerplan ontworpen, hetwelk voor *Suriname* in de eerste plaats omvat eenige kennis van het Hindi — met het oog op de 32000 Britsch-Indiërs in Suriname aanwezig —, van het Javaansch (22000 Javanen) en van het Neger-Engelsch. Het is de bedoeling de lessen te doen geven te Leiden, doch naar gelang van de omstandigheden deze ook elders te doen houden als b.v. te 's-Gravenhage of te Amsterdam, in elk voorkomend geval te beslissen. De duur der lessen is voorloopig gesteld op 4 à 6 maanden.

Het lesgeld bedraagt als regel en als maximum voor den Surinaamschen Cursus *f* 40.—, voor den Curaçaoschen Cursus *f* 30.—.

Voor deelneming aan den cursus, die ook het leervak der Staatkundig-maatschappelijke ontwikkeling van Suriname en Curaçao omvat, melde men zich schriftelijk aan bij den secretaris-penningmeester van het Comité, Mr. F. G. Schalkwijk, Rotterdam, Oudedijk 57a.

IV. Goede voorlichting, hetzij in Surinaamsche, hetzij in Curaçaosche zaken, is ook te verkrijgen op het bureau dat het *Bestuur der West-Indische Kamer* sedert begin 1928 door de welwillende medewerking van den Raad van Beheer der Kon. Ver. Het Koloniaal Instituut, in het gebouw der Vereeniging te Amsterdam (Mauritskade 62—66) bezit. Driemaal per week, n.l. Maandag, Woensdag en Vrijdag, kunnen belanghebbenden zich daar (Kamer 121) tusschen 10 u. en 12.30 vervoegen, indien zij kosteloos mondeling inlichtingen wenschen, terwijl deze ook gaarne schriftelijk verstrekt worden.

Het ligt niet op den weg der Kamer, betrekkingzoekenden in de West een positie te verschaffen. Daar echter haar hoofddoel is, de betrekkingen tusschen Moederland en West-Indische gebiedsdeelen op allerlei gebied te versterken, waartoe vertegenwoordigers van alle op den voorgrond tredende lichamen in haar bestuur zitting hebben, is haar bureau de aangewezen plaats, waarheen zij, die op een positie uitzicht wenschen te verkrijgen, zich kunnen wenden, om den weg daartoe aangeduid te zien.

V. Het Bestuur van het *Instituut Kern te Leiden* heeft cursussen in levende Oostersche talen georganiseerd, berekend op de praktijk en in de eerste plaats bedoeld voor allen, wier werkkring een korter of langer verblijf in het Oosten medebrengt. Daarbij is getracht, door middel van een leergang van in den regel zes maanden, een grondslag van taalkennis te leggen, waarop kan worden voortgebouwd, als men eenmaal in het land zijner bestemming is aangekomen.

Te Leiden werd van de aangeboden gelegenheid gebruik gemaakt voor Arabisch, Armeensch, Chineesch, Hindoestani, Javaansch en Maleisch. De kosten der taallessen zijn bij vooruitbetaling te voldoen en bedragen *f* 25.— per cursus. Voor ingeschrevenen aan de Hoogeschool te Leiden is dit bedrag gesteld op *f* 10.—.

Men gelieve zich schriftelijk aan te melden met duidelijke opgave van naam en adres bij den heer R. A. Kern, Witte Singel 35, Leiden, aan wien tevens de verschuldigde gelden kunnen worden overgemaakt (gironummer 129535 ten name van het Instituut Kern).

De commissie ad hoc van het Kern Instituut H. T. Damsté c.s. omschrijft in duidelijke bewoordingen en op juiste gronden de noodzakelijkheid tot het aanleeren van Oostersche talen, in het bijzonder van de talen van den Indische Archipel, voor hen, die van zins zijn aldaar een betrekking te vervullen. Zij zegt als toelichting:

„Het nut van taalstudie in het algemeen behoeft in Nederland nauwelijks te worden bepleit; ons land geniet in dit opzicht in het buitenland een reputatie, die niet geheel onverdiend is.

Toch kan het verwondering wekken, dat men

vaak, waar het Oostersche talen geldt, ook ten onzent een geheel anderen maatstaf aanlegt dan gebruikelijk is ten opzichte van de talen van het Westen. De gemiddelde Europeaan, in een Oostersche omgeving geplaatst, stelt zich maar al te dikwijls tevreden met een quantum taalkennis, dat, indien het een Westersche taal gold, bij den spreker een gevoel van beschaamdheid en bij den hoorder ergernis of spot zou opwekken. De beschaafde Oosterling is in den regel te wellevend om van gekrenktheid of spotzucht blijk te geven. Maar het is moeilijk te berekenen, hoeveel misverstand, bitterheid en wantrouwen voortkomt uit onvoldoende kennis der levende taal. Evenzeer is het waar, dat er weinig dingen zijn, die sympathie en prestige in den besten zin in zoo hooge mate bevorderen als vertrouwdheid met de taal des lands.

Want zulk een taalkennis leidt tot diepere belangstelling in het volk, dat die taal spreekt en tot een juister inzicht in zijn behoeften en wenschen.”

De aanmeldingen bij het Informatie-bureau van de Ver. „Oost en West” van buitenlanders bedroegen ook in dit jaar een belangrijk aantal. De meesten van hen waren van Tsjecho-Slowakijsche nationaliteit evenals in vorige jaren.

Totaal ten getale van 91 (w.o. mondeling 11), in 1927 143, behoorende als in alle vorige jaren tot de categorie der intellectueel ontwikkelden, als ingenieurs, doctoren, apothekers, technici, bedrijfsleiders van fabrieken, handelaren enz., w.o. ook weer gewezen officieren, die zich gaarne bij het Indische leger of bij de politie ingelijfd zagen, hoewel, zooals bekend, voor hen daarbij geen plaats is.

De ingewonnen informaties zijn het best voor een juist overzicht in de hieronder volgende opgave te rangschikken.

	Schriftelijk	Mondeling	Totaal
Particuliere betrekkingen .	301	157	458
Gouvernements betrekkingen	18	12	30
De reis, het leven, den levensstandaard, de kleeding, het land en volk en de toestanden in Indië .	31	85	116
Een bepaalde plaats of streek	16	48	64
Boekwerken en brochures over Indië en die over de betrekkingen aldaar . .	74	50	124
De opleiding, studiekosten en vereischten tot ambten en vereischten tot ambten en bezoldigingen . . .	10	29	39
Informaties aangaande de meest uiteenloopende onderwerpen	160	333	493
In 1928	610	714	1324
In 1927	687	605	1292
In 1926	717	595	1312
In 1925	618	543	1161

Onder de rubriek betreffende de meest uiteenloopende onderwerpen zijn begrepen de personen, die woningen of apartementen hadden te huren, te verhuren of te verkoopen en pensions hielden (94);

families, die bij voorkeur z.g. Indische kinderen in hun gezin wenschten op te nemen (112);

dames, die zich aanboden voor het besturen van een huishouding in Ned.-Indië of als kinderjuffrouw (gouvernante) in Europeesche gezinnen daar te lande (54);

personen, die inlandsche bedienden wenschten in dienst te nemen en daartoe door bemiddeling van het Informatiebureau de hulp inriepen van „Persinggahan” (5).

Totaal van bovenstaande cijfers 265 (in 1927: 256).

Van de serie boekwerkjes gevende uitvoerige inlichtingen over Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche gewesten zal het in bewerking zijnde boekje No. 2: „De geëmployeerde bij de Javasuikerindustrie” — met de revisie waarvan zich tal van moeilijkheden hebben voorgedaan, welke thans zijn te boven gekomen — binnen korten tijd bij ons verkrijgbaar worden gesteld, terwijl het boekje „Onze West”, naar de nieuwste gegevens herzien en bewerkt — Suriname door den heer Fred. Oudschans Deutz, Curaçao door den heer W. R. Menkman — in Juni 1928, als derde druk is verschenen.

Het debiet der boekwerkjes op het Informatiebureau in 1928 bedroeg *f* 42.95 tegen *f* 74.80 in 1927. Verkocht werden tegen den kostenden prijs:

66 boekjes met een opbrengst van	*f* 39.45
10 boekjes van de Serie „Onze Koloniën”	„ 3.50
Totaal	*f* 42.95

Aantal boekjes gratis verstrekt aan den Hoofdvertegenwoordiger van „Oost en West” in Ned.-Indië 117 exemplaren en aan personen en publieke instellingen 24 exemplaren, waarvan 14 exemplaren aan de Indische Tentoonstelling te Arnhem.

Ter nadere verrekening werden 56 exemplaren gezonden aan de firma Martinus Nijhoff.

In 't geheel bedroeg de omzet van de boekjes 263 tegen 274 in 1927.

Ten gerieve v.n.l. van betrekkingzoekenden in onze Overzeesche gebieden laten wij, evenals in het vorige jaar, een opgave volgen van in 1928 en begin 1929 verschenen boekwerken, welke in den boekhandel zijn te verkrijgen of in openbare bibliotheken kunnen worden geraadpleegd.

I. *De Communistische Beweging in Nederlandsch Indië*, door J. Th. Petrus Blumberger, oud Nederlandsch-Indisch Bestuursambtenaar. Uitgave van den Nationalen Bond tegen Revolutie. Haarlem H. D. Tjeenk Willink en Zoon. Zie bespreking van dit boek in de Nieuwe Rott. Crt., Avondblad A, van 30 Juni 1928.

Daarna is een Supplement verschenen op dit boek, bevattende behalve een aantal wijzigingen tevens een reeks aanvullingen, ontleend aan, na de publicatie van het boek, verschenen regeeringsmededeelingen.

II. *De Vraagbaak*. Almanak voor Suriname, 1928. Erven H. van Ommeren, Paramaribo, 394 bladzijden met een adreslijst I—LXXV, waarin vele belangrijke gegevens over Suriname. De voorlaatste uitgave was van 1925. Te verkrijgen bij den boekhandel van Martinus Nijhoff, 's-Gravenhage.

III. *Onze West*. I. Suriname, door Fred. Oudschans Dentz, oud administrateur van het Militair Hospitaal te Paramaribo; II. *Curaçao*, door W. R. Menkman, oud-Hoofdagent van de Maatschappij Kon. West-Indische Maildienst, met schetskaartjes der overzeesche gebieden. Prijs *f* 1.25. 3e herziene en omgewerkte druk, Juni 1928. N.V. Drukkerij Ten Hagen, 's-Gravenhage. Uitgave van de Vereeniging „Oost en West” en verkrijgbaar bij het Informatiebureau, Korte Voorhout 6, 's-Hage.

Zie bespreking van dit werkje: Kol. Weekblad van 5 Juli 1928, No. 27, onder Suriname.

IV. *Van Leven en Werken in Indië*, door L. H. C. Horsting, Adjunct Triangulatiebrigade. Schrijver van Pawiro, zwerftochten door Indië. Weltevreden N.V. Boekhandel Visser & Co., 1928.

V. *Tropisch Nederland*, veertiendaagsch tijdschrift ter verbreiding van kennis omtrent Nederlandsch Oost- en West-Indië. Uitgave van Drukkerij en Uitgeverij J. H. de Bussy, onder redactie van Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis, Dr. Z. Kamerling, S. A. Reitsma en H. F. Wagenaar Reisiger; voor Indië C. F. Balsem. Abonnementsprijs *f* 12.— franco per post (buitenland *f* 15.—) per jaar.

VI. *Koloniale vraagstukken van heden en morgen* door H. Colijn. Amsterdam. N.V. Dagblad en Drukkerij De Standaard. 1928. Het boek van Colijn. Veel besproken en aangevochten boek in de pers. Zie o.m. over dit boek: Kroniek en Koloniaal Tijdschrift van Nov. '28: „Colijn over nationalisme en onderwijs”, bldz. 691 en v.v. Voorts: *Colijn over Indië*, door Prof. Dr. C. Snouck Hurgronje in „De Telegraaf” in 6 artikelen tusschen 28 October en 4 November '28.

VII. *Het Koloniale Vraagstuk van onzen tijd*, door Prof. Mr. J. C. Kielstra, Haarlem, De Erven F. Bohn. Zie bespreking in de Kroniek van het Koloniaal Tijdschrift van Nov. '28, bldz. 697 en v.v.

VIII. *Van Oerbosch tot Cultuurgebied. Een schets van de beteekenis van de tabak, de andere cultures en de industrie ter Oostkust van Sumatra*, door Dr. T. Volker. Uitgave van de Deli Planters Vereeniging. Maart/Juli 1928. Zie boven.

IX. *De administratie der Rubber- en Koffieonderneming*, door D. Groeneveld Jr. Sept. 1928. Prijs gebonden *f* 15. Uitgave: N.V. Boekhandel en Drukkerij H. van Ingen, Soerabaja. In Holland verkrijgbaar bij: Scheltema en Holkema's Boekhandel, Amsterdam. Boekhandel R. C. Kniphorst, Wageningen.

X. *Wegwijzer voor Katholieken, die voornemens zijn naar Indië te vertrekken, en voor hen die van Indië naar Holland komen*, door P. J. F. J. Schnebelié, Directeur van het *Katholiek Indisch Bureau*

et een inleidend woord van J. A. Monod de Froideville, Oud-Voorzitter v. d. Centralen Raad der Nederl.-Indische Katholieke Sociale Bonden en artikelen van Dr. J. Schmutzer, voorzitter en J. A. M. Bruineman, oud-Voorzitter van de Indische Katholieke Partij. — *Wat U zeker weten moet, indien U zich in Ned.-Indië gaat vestigen. — Wat voor U van direct belang is, indien U zich tijdelijk of blijvend in Nederland wilt vestigen.* — Tweede uitgave, Maart 1929 van K. I. B. (Katholiek Indisch Bureau, De Carpentierstraat 153, Den Haag). Een lijvig, fraai gedrukt boekdeel van 295 bldz., met een overvloed van allerhande gegevens en inlichtingen, waarmede betrekkingzoekenden in Oost- en West-Indië hun wezenlijk voordeel kunnen doen.

Wanneer nu nagenoeg elk jaar goede boeken over Indië worden geschreven, waarmede onze landgenooten hun over het algemeen gebrekkige kennis aangaande onze Overzeesche gebieden kunnen aanvullen en waardoor zij ook een beteren kijk kunnen verkrijgen op de toestanden aldaar, wat voor een juiste waardeering van het Grooter Nederland, in Oost- en West-Indië, toch zoo noodzakelijk is, dan behoeven wij ons niet te verbazen, bij den bestaanden lust en drang tot schrijven, dat ook door onbevoegden boeken over Indië worden uitgegeven, die men ook in het belang van zijn portemonnaie maar beter doet niet te lezen. Zulke boeken kunnen alleen kwaad stichten, vooral nu wij de periode van inzinking en gezagsschemering nog niet geheel zijn te boven gekomen, omdat zij onwetenden misleiden en er toe bijdragen hen te ontmoedigen, in elk geval niet te bemoedigen, die voornemens zijn ons klein land met te veel inwoners te verlaten om hun heil en levensgeluk juist in de beide Indiën te zoeken.

Wij hebben hier o.a. op het oog het boek van Annie Salomons, „Ballingen". De titel spreekt reeds boekdeelen.

Litterarisch heeft men uit den aard der zaak dit boek niet hoog aan te slaan, waar het der schrijfster aan visie ontbreekt op het vele moois en interessants, dat Indië te aanschouwen geeft en waarvan een ieder met een normaal waarnemingsvermogen reeds bij eerste kennismaking met volle teugen kan genieten.

Voegen wij nog hierbij het afkeurend oordeel van dit boek door den wel bekenden Hoefijzer-Correspondent, C. K. Elout, van het Algemeen Handelsblad (zie no. van 22 Nov. 1927) en laatstelijk de beoordeeling daarvan in de „Kroniek" van het Tijdschrift Nederland, Jaargang 79, afl. 11, door Johan Koning. Deze letterkundige van naam zegt, na een vrij uitvoerige analyse van het boek: „Wij verkeeren naar het verdwijnen van de pessimistische tendenz met haar aanhang van curieuse gevallen uit onze koloniale litteratuur. Dit boek is in dat opzicht hopeloos. Wel zal het bleeke en naargeestige verwijfde jongelingen en zeurige, maar natuurlijk poes-lieve jonge dames in ons landje tevreden met hun lot maken."

Wij zagen reeds boven dat zoo langzamerhand in ons land de gelegenheden beter worden om zich over Indië, zoowel Oost- en West-Indië, te doen inlichten en voorlichten. Alleen is het jammer, dat in de provinciën nog gebrekkige voorlichting bestaat. Wij bedoelen dat buiten de groote hoofdsteden in West-Nederland daar geen bureaux zijn gevestigd,[10]), die personen voorlichten kunnen over het leven, de levenswijze, den levensstandaard, het land en volk en wat dies meer zij van de beide Indiën, een behoefte die algemeen wordt gevoeld door de velen, die van plan zijn er heen te gaan om er een betrekking te vervullen, want men kan er zeker van zijn, dat een groot gebrek aan de meest elementaire kennis over Indië nog steeds bestaat bij het grootendeel der Nederlandsche bevolking. Een natuurlijk gevolg van het nog geheel onvoldoende onderwijs, zoowel op de lagere als op de middelbare scholen, omtrent Ned. Oost-Indië en West-Indië.

Een dergelijke onkunde is ook bij onze overburen aan de Noordzee waar te nemen ten aanzien van hunne koloniale gebieden. Ook daar bij het gros der bevolking een zekere onverschilligheid voor het 1/5 deel der gansche landoppervlakte van onze aarde, waar toch de Britsche vlag waait en, zooals wij erkennen, de pax Brittanicus heerscht!

[10]) Nog juist bijtijds bereikte ons het verheugende bericht, dat de afdeeling Breda van „Oost en West" een Informatiebureau heeft opgericht. Inlichtingen over Indië worden elken Maandag van 11—12 uur v.m. verstrekt in een der lokalen van het bijkantoor der Internationale Bank, Wilhelminastraat 39, aldaar.

Het is daarom niet te verwonderen dat men daar zelfs in hooge onderwijzerskringen een groote onwetendheid aan den dag legt over onze Overzeesche gebieden, maar dan is het toch bedenkelijk en behoort daartegen wel iets gedaan te worden onzerzijds voor een betere voorlichting over onze Oost. Het is een paar jaren geleden, dat op een handelsschool in Engeland een voordracht over Ned.-Indië werd gehouden. De geleerde spreker debiteerde daarbij zijn wijsheid als volgt:

„Then there are the East-Indies, that is to say the Dutch East Indies, which are practically British. The Dutch Government is only nominally the Government, but we have practically all in hands, oil etc." Zie „Voorlichting over onze Oost", in het Alg. Handelsblad van 20-6-'26.

Het is welletjes zoo! Zijn dan niet de bandieten in Venezuela nog beter ingelicht?

Wij hebben ten slotte ook weder dit jaar onzen dank te betuigen aan het Departement van Koloniën, inzonderheid aan het Commissariaat voor Indische zaken, voor de hulp en medewerking, die wij mochten ondervinden, wanneer het gold inlichtingen in te winnen aangaande de verschillende gouvernementsbetrekkingen in Ned.-Indië.

's-Gravenhage, 20 Juni 1929.

De Leider van het Informatie-bureau van de Vereeniging „Oost en West",

H. J. A. RAEDT VAN OLDENBARNEVELT.

Een Koloniale Jaarbeurs te Utrecht?

Ter bevordering van de economische betrekkingen met Ind.ë.

In de „Nederlandsche Mercuur" publiceert de heer F. H. Fentener van Vlissingen, voorzitter van de Nederlandsche Jaarbeurs te Utrecht, een artikel, dat tot opschrift draagt: „Een koloniale Jaarbeurs in Nederland". Na aan de hand van het verslag der subcommissie uit de Commissie voor de Economische Politiek gewezen te hebben op het verschijnsel, dat in de economische betrekkingen tusschen Nederland en Nederlandsch-Indië in de laatste jaren een ongunstige wending is gekomen en dat bij de bestudeering van dit belangrijke onderwerp het feit de aandacht heeft getrokken, dat bij de Nederlandsche industrie dikwerf groote onbekendheid bestaat met de Ned.-Indische markt, ontvouwt de heer Fentener van Vlissingen het volgende plan:

„Bij den Raad van Beheer der Nederlandsche Jaarbeurs is het denkbeeld gerezen, of niet een eerste stap tot verbetering in den bestaanden toestand gedaan zou kunnen worden door het organiseeren in Nederland van een — voorloopig eenmalige — demonstratie, welke het tweeledige doel zou hebben: ten eerste aan de Nederlandsche industrie te toonen, welke artikelen in Ned.-Indië gebruikt worden, met zooveel mogelijk volledige voorlichting omtrent afzetmogelijkheid, omzet, prijs, qualiteit, verpakking, leveringsvoorwaarden enz. en ten tweede een overzicht te geven van wat de Nederlandsche industrie in staat is — of in staat zou kunnen zijn — naar Indië te exporteeren. Een feit is het, dat een groot deel der Nederlandsche nijverheid, inzonderheid de middelen klein-industrie voor wie het bezwaarlijk is een eigen vertegenwoordiger naar Indië uit te zenden of aldaar een eigen agent aan te stellen, niet volledig op de hoogte is van de goederen, welke in Indië worden gebruikt en nog veel minder van de factoren, welke de oorzaak zijn van het veel voorkomende verschijnsel, dat buitenlandsch fabrikaat in Nederlandsch-Indië een ruim afzet-gebied vindt, terwijl in zeer vele gevallen het Nederlandsche fabrikaat nòch in prijs, nòch in qualiteit, nòch anderszins voor het buitenlandsche behoeft onder te doen. Een expositie op zuiver zakelijke basis van in Nederlandsch-Indië gebruikt wordende goederen, waarbij tevens zoude aangegeven en deskundig toegelicht kunnen worden voor welken prijs de goederen geleverd worden, welke verpakking in Indië gewenscht wordt en aan welke andere eischen het product moet voldoen om in Nederlandsch-Indië met het vreemde product te kunnen concurreeren — een dusdanige expositie zou ontegenzeggelijk verschillende industrieën in ons land tot inzicht kunnen brengen, dat export naar de overzeesche gewesten voor hen loonend

zou kunnen worden. Eenmaal tot dit inzicht gebracht, zal menige industrie zich aangemoedigd gevoelen naar wegen te zoeken — hetzij alleen, hetzij in combinatie met andere — zich in Nederlandsch-Indië een afzetgebied te verwerven of een bestaand, mogelijk afnemend, afzetgebied uit te breiden. Het te zamen brengen van een dergelijke verzameling goederen en producten onder deskundige leiding behoeft op geen bezwaren van eenigen omvang af te stuiten en wanneer de hand aan den ploeg geslagen wordt, kan dat in dusdanig tijdsverloop geschieden, dat in den zomer van 1930 deze expositie in Nederland zou kunnen plaats hebben.

Rondom deze instructieve en informatorische afdeeling zou de Nederlandsche industrie zich kunnen groepeeren met een demontratie van wat de Nederlandsche nijverheid zeer speciaal voor Nederlandsch-Indië presteert en nog kan presteeren. Het zal hierbij gaan om die fabrikaten, welke naar Indië geleverd kunnen worden en in het bijzonder voor Nederlandsch-Indië bestemd zijn. Indische importeurs en inkoopers, die voor een groot deel in Nederland gevestigd zijn, zouden daardoor een overzicht krijgen van hetgeen Nederland, in concurrentie met het buitenland, naar Nederlandsch-Indië kan leveren; het persoonlijk contact, dat deze „Koloniale Jaarbeurs" — wij spreken van „Jaarbeurs" en niet van „tentoonstelling" om op den voorgrond te stellen het zakelijk karakter, dat deze demonstratie zal moeten hebben, wat impliceert de aanwezigheid van de fabrieksdirecteuren en bedrijfsleiders en van deskundig personeel — tusschen de Nederlandsche fabrikanten en bedoelde importeurs tot stand zou kunnen brengen, kan er zeer veel toe medewerken om beide partijen nader dan zulks tot nu toe het geval was, tot elkander te brengen en aanleiding worden, dat het Nederlandsche fabrikaat een grootere plaats op de Indische markt weet te veroveren en de importeurs en inkoopers méér belang krijgen, om aan het Nederlandsche fabrikaat boven het vreemde de voorkeur te geven."

De heer Fentener van Vlissingen deelt verder mede, dat het Jaarbeursbestuur onlangs dit plan bij de Commissie van Bijstand ingezonden heeft. Daar de andere middelen om tot verbetering te geraken — o.a. die, welke door de Commissie van Bijstand zijn aangegeven — alle een m... of meer langen termijn van voorbereiding en uitvoering vereischen, heeft het door het Jaarbeursbestuur aangegeven middel, dat geheel als een eerste stap bedoeld is, het voordeel, dat het in betrekkelijk korter zijn tijd tot uitvoering te brengen is, terwijl de kosten, welke er mede gemoeid zijn, dank zij de bestaande administratieve en technische organisatie der Jaarbeurs te Utrecht, zoodanig beperkt zijn, dat, ook al zou het resultaat dubieus geacht worden, het toch alleszins de moeite zou loonen de proef te nemen."

De schrijver meent, dat ter inleiding der door de Commissie van Bijstand beoogde grootere en omvangrijker actie een Koloniale Jaarbeurs te Utrecht in den zomer van 1930 in alle geval goed en vruchtdragend werk kan verrichten.

(Nwe Crt.)

Studie-Commissie der Vereeniging „Oost en West".

JAARVERSLAG 1928.

Aan het einde van het jaar 1928 was de Studie-Commissie aldus samengesteld:

Ir. J. Th. Gerlings, Voorzitter; C. J. Feith, Onder-Voorzitter; F. H. A. van der Brugh, Secretaris; J. C. Hietink, Gedelegeerde der Commissie; Mevr. E. van Deventer-Maas, Ir. J. André de la Porte, Dr. C. W. Baron van Boetzelaer van Dubbeldam, Prof. J. C. van Eerde, Prof. Dr. G. A. J. Hazeu, Prof. Ir. J. Haringhuizen, Mr. A. M. Joekes, W. C. Ketelaar, Dr. H. D. Tjeenk Willink, Dr. C. Vinkesteyn en L. C. Westenenk, leden.

De H.H. Gerlings, Ketelaar en Joekes vertegenwoordigen in de Commissie onderscheidenlijk de Tjandi-Stichting, de Nederl. Ind. Onderwijs- en Studiekas en het Max Havelaar-fonds.

De vergaderingen hadden plaats op 7 Januari, 2 Juni en 6 October 1928.

Met betrekking tot de in het afgeloopen jaar verrichte werkzaamheden dient allereerst melding gemaakt te worden van de herziening van het verouderde Reglement der Commissie. Een concept van een nieuw Reglement, door den Voorzitter, den heer Gerlings, ontworpen, werd, in de zitting van 7 Januari, nagenoeg in zijn geheel, door de Commissie overgenomen en vastgesteld, waarna de goedkeuring door het Hoofdbestuur der Vereeniging „Oost en West" volgde.

In dezelfde bijeenkomst werd nogmaals uitvoerig beraadslaagd over de eischen van voorbereiding voor de studie in Nederland, met dit gevolg, dat onder Voorzitterschap van den heer Gerlings, een sub-commissie, verder bestaande uit de H.H. ...kesteijn, Tjeenk Willink, Westenenk, Hazeu, Haringhuizen, Feith en Hietink, benoemd werd om deze aangelegenheid nader onder de oogen te zien, uit te werken en de resultaten daarvan samen te vatten.

Die resultaten kunnen echter in dit verslag nog niet bekend gemaakt worden.

Het jaarverslag 1927, dat op ruime schaal, zoowel hier te lande als in Indië, maar vooral dáár, verspreid geworden is, heeft uitvoerige beschouwingen gewijd aan de wijze waarop de behartiging plaats vond van de belangen van jongelieden, afkomstig uit de Nederlandsche overzeesche gebieden, die ten behoeve van hunne opleiding in Nederland vertoeven.

Getracht werd een stichting in het leven te roepen met het doel het maken van excursiën door in Nederland verblijf houdende Indische studenten te bevorderen; de pogingen daartoe in het werk gesteld, hebben evenwel, wegens gebrek aan belangstelling van die zijde, geen gevolg gehad.

Naar aanleiding van een door den heer Hietink, Directeur van het Tehuis voor Ind. Studenten en 1e gedelegeerde dezer Commissie, opgestelde nota, waarin aangetoond werd dat zijne werkzaamheden uitbreiding van personeel dringend noodzakelijk maakte en met den inhoud van welk geschrift de commissie instemde, werd aan den Minister van Koloniën een met redenen omkleed voorstel ingediend tot aanstelling van een derde gedelegeerde (tweede gedelegeerde is, als bekend is, de heer Meijer, tevens Administrateur van het Tehuis). De Minister bleek zich met dit voorstel te kunnen vereenigen, weshalve als derde gedelegeerde benoemd werd de heer Hoekstra, oud Adjunct-Inspecteur van het Inlandsch Onderwijs, die 1 October in functie trad. Diens definitieve benoeming zal echter eerst dan geschieden zoodra het welnemen der Indische Regeering in deze zal zijn verkregen.

Aan de besturen van een tiental in Nederland en in Nederlandsch-Indië gevestigde instellingen, welke hetzelfde doel beoogen als de Studie-Commissie, werd evenzoo een exemplaar van het Jaarverslag gezonden om te komen tot nadere samenwerking. Aan het verzoek om toezending van gegevens, welke kunnen strekken om den arbeid dezer instelling in het juiste licht te stellen, werd nog slechts voldaan door de Besturen der Tjandi-Stichting, van het „Rijksstudiefonds" te Soerakarta en van de vereeniging „Eurasia".

Het „Rijksstudiefonds" is opgericht ten behoeve van de studeerende kinderen der minvermogende ambtenaren van het Solosche Rijk, die in het Soenanaatgebied komen te dienen. Dit fonds behartigt dus een uitsluitend plaatselijk Indisch belang.

De Vereeniging „Tjandi-Stichting" verleent geldelijken steun, in den vorm van renteloze voorschotten, aan personen behoorende tot de Inlandsche bevolking van Ned.-Indië, die in Indië of Nederland hooger onderwijs wenschen te genieten en geacht worden daarvoor geschiktheid en aanleg te bezitten.

Met de vermelding van deze belangrijke punten moge worden volstaan; de vraagstukken hiermede in verband, kwamen daarbij uiteraard aan de orde en werden ampel besproken en overwogen. Om een enkel te noemen, het Tehuis voor Indische Studenten, welke inrichting onder de zorg der Commissie staat en over welke een afzonderlijk verslag verschijnt waarin o.m. melding zal worden gemaakt van de reden waarom de op 's Lands kosten opgeleide cadetten der K. M. A. niet meer in het Tehuis voor Indische Studenten zullen verblijven.

Zou dan dit verslag, dat in grove trekken het werk der Studie-Commissie in 1928 aangeeft, heeft, beëindigd kunnen worden; het zou nietttemin onvolledig zijn, indien hier niet tot uiting kwam een woord van waardeering en erkentelijkheid jegens den heer Hietink en zijn mede-gedelegeerde voor den moeilijken arbeid door hen ook wederom in het afgeloopen jaar verricht.

J. TH. GERLINGS, *Voorzitter.*
VAN DER BRUGH, *Secretaris.*

...rdenking van een buitengewoon wapenfeit.

...et is in deze dagen 25 jaar geleden, dat de ver...arde, groote tocht plaats had van den toenmali... Luit.-Kolonel G. C. E. van Daalen naar de Gajo-Alaslanden. Na in de Gajo-landen het verzet ge...ken te hebben, deed hij dat eveneens in de Alas...den, waardoor, ten slotte, het Nederlandsch ge... in die streken gevestigd werd.

...e voren reeds, in 1901, had v. Daalen zijn eer...n Gajo-tocht gemaakt en ook in volgende jaren ...den nog telkens militaire operaties plaats, aan ...ke krijgstochten ook de namen van Van der ...aten, Colijn en Scheepers verbonden zijn. Als ...end staan elk dezer gewesten thans onder een ...elen gezaghebber.

Uit den Compagniestijd,

door

J. A. LOEBÈR Jr.

I.

Stille helden.

...en kent natuurlijk de vele namen van hen, die ...den tijd der Compagnie den grondslag hebben ...gd van de Nederlandsche koloniën in den In...chen Archipel. Het is overbodig deze helden te

Compagnies-schepen in den storm!

(ontleend aan „Twee jaarige reyze rondom de wereld". Dordrecht, J. van Braam, 1728).

...men, die admiraal, generaal en tevens koopman ...ren, die ondanks Portugeezen en naijverige En...chen, ondanks de terecht zeer wantrouwige in...nschen er in slaagden met rijk beladen schepen ...s te komen. Al gingen er op de verre tochten ...e schepen verloren, de winst was zoo onmatig ...ot, dat de bedachtzame bezitters van groote ka...alen telkens bereid waren nieuwe schepen uit te ...len!

...och over deze kloeke helden wil ik niet ...rijven! Wel over een gewichtiger punt! Want ... het doorwerken van oude reisjournalen moest ... onwillekeurig denken aan de ervaringen van den ...sten oorlog. Enkelen werden in de dagorders ...oemd en geprezen, niet de vele duizenden aan ...nsche of Duitsche zijde, die dagenlang 't uit...elden in de loopgraven onder artillerievuur, dat ... en nacht donderde, granaten uitstrooide, die ...de schutplaatsen insloegen en allen tot den ver...kingsdood verdoemden. Acht, tien dagen heb... honderderden 't uitgehouden, afgesneden van alle ...indingen zonder eten en drinken, onbegrijpelijk ...l volhoudend in deze werkelijke hel op aarde, ...gericht door . . . christelijke volken.

...p de Indische vloten, die feestelijk bevlagd van ...el uitvoeren, was het niet beter gesteld, hoewel het ontzettende artillerievuur hier natuurlijk ontbrak. Er gaat door de geschiedenis dezer uiterlijk zoo mooie schepen — de modellen kan men in het Rijksmuseum vinden — een bloedigen draad, een schreeuw van wanhoop van honderden ongelukkigen, een van de uiterste vertwijfeling!

Uit zeelui of heusche soldaten bestond de bemanning meestal niet. 't Schijnt, dat onder de vaklui geen ambitie bestond voor een vaart naar het Goudland. 't Was een saamgeraapt zoodje, dat de schepen bemanden en meestal uit vreemdelingen bestond. De landgenooten wilden hun vingers niet branden als matroos of soldaat!

De wonderstad Amsterdam lokte vele vreemden aan, die spoedig berooid op straat stonden. Dan — men vindt het steriotiep verhaal in de Duitsche reisverhalen van dien tijd —, dan geraakten ze in handen van de „Seelverkäuffer".

Het begin was opperbest, een vriendelijke waard en waardin, leuke lui, die eten en drinken ten beste gaven. Een luilekkerland voor de arme avonturiers! En tevens kregen ze verhalen te hooren over dat wonderland in den Oost, waar het goud bij hoopen in de rivieren lag, waar mooie meisjes — en wel zonder kleedage — overal rondliepen. Pakten deze wonderverhalen niet, dan kwam de rekening en de bedreiging met den schout, die zijn rakkers zou sturen!

Maar zoover kwam het nooit! De goedige waard wist 'n uitweg. Hij had konnekties en dank zij die konnekties kon hij de lui 'n goed plaatsje aan boord bezorgen. Erg best, de man was zelfs zoo goed om zijn gasten een „kompleete" uitrusting te bezorgen, alles, wat men noodig had op zoo'n verre reis(?). Hij was zelfs zoo goed om zijn beschermelingen op de schuiten te brengen die de aangeworvenen naar de vloot in Texel bracht. En daarna ging hij naar de „comptoiren" met de namen der gelukkige reizigers en kreeg soms 150 gulden voor elken man, die daarna successievelijk aan boord en in Indië van de armoedige gage afgetrokken werd.

Het was dus niet allemaal gespuis, dat meeging. Onder de Hollanders was weinig ambitie en den Duitschers werd dikwijls van Hollandsche zijde de raad gegeven, nooit of te nimmer mee te gaan. Dat blijkt ook uit het feit, dat verscheidenen na hun terugkeer in de ‚Heimat" in staat waren behoorlijke reisverhalen te schrijven, die aan duidelijkheid niets te wenschen overlaten.

Bovendien gingen zij als soldaat of matroos aan boord, niet als Valentijn, die als *de* predikant aan boord bijzondere voorrechten genoot, extra proviand kon meenemen, en toch geweldig moppert over den toestand op de schepen.

Scherp in tegenstelling met de meer dan geweldige winsten, die in patria gemaakt werden, was de uitrusting der Oostinjevaarders. Die schijnt, wat proviand betreft, niet in orde geweest te zijn. Steriotiep vindt men in de reisverhalen van verschillende jaren, dat na 6 tot 8 weken varen de witte vlag van het admiraalschip woei en scheeps-

raad gehouden werd. Het gevolg... rantsoeneering van de toch al karige kost der bemanning. Een der patiënten (Tappen) beschrijft dat heerlijke menu: per man en per week 2 pond beschuit, 1 pond pekelspek, ½ pond pekelvleesch, ½ maat water en voor 1 penning brandewijn. Een ander (Hessen) noemt als gewoon rantsoen: „so in eingesaltsenen Speck, und in Peckel liegenden Fleische, den dürren Stockfischen und schwarzen Beschnyden oder Zweyback".Weer een ander (Frikens) deelt een rijkelijker menu mee: 5 pond beschuit, ⅓ pond boter, 1 „mutje" olie en twee „mutjes" azijn per week en per man, verder driemaal per week pekelspek en dito vleesch, maar de beide laatsten hebben dikwijls 4 tot 6 jaren in de pekel gehuisd!

Gelukkig werd voor de geestelijke behoeften beter gezorgd! 's Morgens en 's avonds godsdienstoefening, waarbij psalmen gezongen moesten worden, waarom de goedertierene Compagnie elk lid der bemanning bij het begin der reis een psalmboek vereerde. De baklieden moesten ervoor zorgen, dat bij elken maaltijd gebeden werd. In tijden van zware ziekten werden biddagen gehouden. Wie de oefening verzuimde, kreeg geen... brandewijn! Of dit nu altijd de juiste voorgangers waren, is te betwijfelen. In Bontekoe's reis staat: „Terwijl de Maets doende waren, plock-haerden onze *Domine* met een *Assistent*, die beyde in de boeyen gheset werden. Den 16 dito, zynde *Paeschdagh*, wierden sy beyde daer weder uyt gelaten. Doe quam het Volck uyt de Jonck al-te-mael in ons schip, om de Predicatie te hooren". Een ander predikant moest twee terdoodveroordeelden troosten, een jongen van... 14 jaar en een Italiaanschen bootsman van 40, die rug aan rug gebonden, den volgenden dag in zee geworpen zullen worden. En hij bemerkt, dat de jongen „ysselyck huilde". Wat te begrijpen is!

Maar het ergste, het vreeselijkste was het water! Nauw komt het schip in de buurt van den Aquator, of de bewuste, witte vlag verschijnt: het water wordt gerantsoeneerd. De mannen loopen met kogels in den mond om den brandenden dorst te stillen. Weer Hessen vertelt, dat „ein einziger Trunck Wasser um 6, 7, biss 8 Schilling Holländisch verkauft wurde". En welk water! Het modderwater, dat frontsoldaten in den grooten oorlog dikwijls dronken, versch uit een smerigen poel, was daarbij vergeleken nog een heerlijkheid. De toestand van deze walgelijke vloeistof was zoodanig, dat men reeds bij het lezen ervan walgt. Genoeg is het te zeggen, dat het meer dan stonk en van maden en wurmen wemelde. En zelfs dit werd per mondjesmaat verdeeld! Toestanden!

Natuurlijk kwam als derde gast de scheurbuik aan boord, wat algemeen bekend is. Maar niet de afschuwelijke vorm, waaronder deze hier optrad, iets, waarbij de Indische beri-beri een kleinigheid is, hier veroorzaakt door bedorven, gepekeld vleesch, dito water en dito... lucht.

Men kan zich levendig voorstellen, hoe het daar onder dek uitzag en „rook", ook zonder dat bij stormweer de luiken gesloten moesten worden. Talooze zieken, soms 43 gezonden op een bemanning van 280 koppen, die zich niet bewegen konden en totaal hulpeloos waren. De jonge jongens van soms 14 jaar uit Amsterdam meegenomen — op de retourvloot nam men slaven of hun kinderen mee — moesten het schip schoonvegen en als de lucht al te zeer bedorven was, werd er met azijn gesprenkeld, gelijk o.a. Valentijn meedeelt.

Aan boord waren natuurlijk een wondheeler of een barbier, ook een of meer krankenbezoekers. Maar ze wisten zeer goed, dat ze hier machteloos stonden, radeloos, als de roode loop of pokken uitbraken.

De eenige hoop, *de* redding was om land te vinden. En een extra zoopje brandewijn of een kan Fransche of Spaansche wijn was de belooning voor hem, die het land van belofte het eerst ontdekte.

Dan ging een blijde rilling door de tallooze zieken en de weinige gezonden. Sloepen uitgezet om water te zoeken, vruchten en groenten te verzamelen.

In vele sloepenreizen werd de droeve ziekenvracht aan wal in een primitief kampement ondergebracht. Het schip werd gelucht en schoongemaakt. De zieken voelden zich als in een paradijs en waar mogelijk, trad spoedig verbetering in.

Doch ook gebeurde het, dat 's nachts zoo'n ziekenkampement door de inlanders overvallen en uitgemoord werd. Ook, wat nog bitterder was, dat de eerste sloepen op een overmacht van met snaphanen bewapende inboorlingen stuitte en het schip met zijn lading van ellendigen verder moest zeilen op zoek naar andere ankerplaatsen.

Onbegrijpelijk zijn die toestanden, te meer omdat bij aankomst te Batavia of Kaap de Goede Hoop, weinig valiede manschappen dikwijls niet in staat waren met het schip op de reede te manoevreeren, zoodat hulp gezonden moest worden. Onbegrijpelijk! Terwijl de Compagnie in Eng.- en Ned.-Indië met de grootste omzichtigheid optrad bij het ves... gen van comptoiren en versterkingen, vergat de... tusschen patria en Kaap de Goede Hoop de hoog... noodzakelijke tusschenhalte aan te leggen.

En nog onbegrijpelijker is, dat men met zulk... verzwakte bemanningen *het waagde*, Portugeesche en andere schepen aan te vallen en te overmeesteren, vijandige kusten attaqueerde!

Vandaar het opschrift: Stille Helden!

Van Week tot Week.

Dinsdag 16 tot Maandag 22 Juli.

De oorzaken der aanslagen ter Oostkust. Bata... Aneta verneemt, in tegenstelling met de ... stelling van verschillende bladen in Indië al... het positief bewijs geleverd was, dat de ... organiseerde communistische actie en inv... den van Moskou de oorzaken zouden zijn ... de tragische aanslagen ter Oostkust, dat ... bepaald onjuist genoemd moet worden. H... hoofdparket, waaraan de algemeene recherche... dienst verbonden is, bezit thans niet het ... teriaal voor zulk een bewijs. Ware dit wel ... geval, dan zou de regeering reeds lang te... de personen, die bij de destructieve actie ... trokken waren of die onder den invloed ... die actie stonden, onverbiddellijk zijn op... treden. Het eenige wat men thans weet is, ... van onderling verband tusschen de inciden... met een extremistisch karakter, die ter Oo... kust zijn voorgekomen, niets duidelijk gel... ken is en nog veel minder van een haard ... waaruit deze incidenten aangestoken zou... zijn. Zoolang geen andere feiten worden ... dekt, ligt dus het vermoeden voor de hand, ... kwaadwillige elementen zich op Java lie... aanwerven en in Deli, ieder in eigen kri... ongeorganiseerd ontevredenheid hebben ... wekt. Tegen deze actie zijn reeds sedert ... ontdekking verschillende maatregelen ... nomen en worden thans nog andere maatre... len beraamd.

Snelle berechting. Batavia. Naar Aneta verneemt ... het vooronderzoek in de zaak van den moord ... op mevrouw Landzaat te Siantar op 11 Juli ... geloopen. De behandeling van de zaak is ... paald op 18 Juli voor den Landraad te Sian... tar, waaruit blijkt, dat de rechterlijke mach... ingeval dit uit strafrechterlijk oogpunt mog... lijk is, bereid is de behandeling van eenvou... dige zaken zooveel mogelijk te bespoedigen.

De Indische Katholieken en het Regeeringsbeleid. In den Volksraad ontkende dr. Schmutzer (I. K. P.) dat het huidig bewind op liquidatie ... is gericht. Spr. ontwikkelt de gronden van de ... Katholieke staatsleer voor de maatschappij. Hij constateert, dat in groote lijnen het tegen... woordig beleid van de regeering hiermede in ... overeenstemming is. Waarborgen moeten wor... den gesteld voor de minderheden, de Neder... landers en de Chineezen. Zelforganisatie van ... de verschillende Indische volken acht spr. het ... beste. Hij verkiest een federatie boven een een... heidsstaat, maar de Indonesische volken moe... ten hierover zelf beslissen. Spr. merkt op, dat ... door de nieuwe staatsregeling wij pas staan ... aan het begin van een lange ontwikkelings... geschiedenis. Hij vraagt zich af of de rege... ring niet te tolerant is en waarschuwt de re... geering, dat brandstof voor bloedige conflic... ten aangedragen wordt wanneer de linksche ... en rechtsche extremisten, de Nederlandsche ... fascisten van het blanke front, maar hun gang ... kunnen gaan.

Soerabajasche Stadion-plannen. Sinds eenigen tijd ... bestaat bij het gemeentebestuur van Soerabaja ... het plan om te geraken tot de oprichting van ... een stadion. Men heeft daarvoor het oog late... vallen op het raceterrein op Sawaän. De Soera... baische Harddraverij- en Renvereeniging heeft ... de bedoeling gehad om het terrein, waarop ... thans elk jaar de rennen worden gehouden...

van den Chineeschen eigenaar te koopen, maar volgens de Ind. Crt. is het totnutoe bij dat schoone voornemen gebleven. Men doet nu aan den gemeenteraad voorstellen om het terrein à raison voor ongeveer *f* 160.000 van bedoelden Chineeschen eigenaar te koopen. De renvereeniging kan het terrein dan op de door haar vastgestelde racedagen in bruikleen ontvangen, natuurlijk tegen betaling.

Men hoopt het Stadion, waarin totaal, met den grond inbegrepen, een som van meer dan 2½ ton goud zal gaan steken, rendabel te kunnen maken. Uit de entrée's en de huurpenningen van de oefenvelden denkt men binnen een jaar of tien dubbel en dwars de koopsom en de aanlegkosten terugontvangen te hebben.

De Chineesche emigratie. Naar Aneta verneemt, heeft de toestand in Swatow (China) het gevolg, dat van uit die plaats de emigratie thans vele bezwaren ondervindt.

Verder bestaat voor de emigranten uit Hongkong het inconvenient, dat de Chineesche regeering op die plaats niet vertegenwoordigd is, zoodat de Hongkonger, die emigreeren wil, eerst een pas moet halen uit Canton. Dit geschiedt door Chineesche runners, die 22 dollar daarvoor in rekening brengen, een bedrag, voor menigeen te groot.

Nederlandsche consuls in China zijn gevestigd te Hongkong, Peking, Shanghai en Swatow. Sedert 1 April j.l. zijn er met betrekking tot het passenstelsel strengere bepalingen in het leven geroepen.

Ondanks dit alles is de emigratie naar Indië, en vermoedelijk ook naar elders, in de afgeloopen maanden van dit jaar nog iets hooger geweest dan in de overeenkomstige periode van het vorige jaar, een bewijs dus, dat de strijd om het bestaan in China niet bijster rooskleurige uitzichten biedt.

Candidaten Indisch ambtenaar. Naar het „Bat. Nieuwsbl." verneemt, is aan de regeering voorgesteld om — met het oog op de bizondere omstandigheden in Indië — de voor de toelating tot de studie van Indisch ambtenaar in Nederland toegestane leeftijdsgrens, speciaal voor de gegadigden die zich in Indië aanmelden, met één jaar te verhoogen en derhalve te brengen op 22 jaar.

Troepen naar Deli. Batavia. Naar Aneta verneemt, verzocht de regeering aan den Gouv. van de Oostk. van Sum. te overwegen of het ter geruststelling van de Europ. bevolking niet wenschelijk zou zijn, korten tijd door troepen te laten patrouilleeren. De gouverneur, de heer Van Sandick, heeft geantwoord, dat zijns inziens de algemeene veiligheid in het gewest geen enkel oogenblik gevaar liep. Hij is echter van oordeel, dat hij de suggestie van de regeering moet opvolgen, daar hij geen middel onbeproefd wil laten om het gevoel van ongerustheid, dat thans bij het publiek heerscht, weg te nemen.

Balata. De Gouverneur heeft, naar „De West" meldt, afwijzend beschikt op een verzoek van balata-exploitanten, om vrijstelling van retributie voor het loopend jaar en voor 1930 vrijstelling van retributie en concessierecht.

Het bestuur wenscht een afwachtende houding aan te nemen.

PERSONALIA.

Dr. R. Broersma. Naar de „Loc." verneemt, zal dr. R. Broersma, na een verblijf in Indië van bijna twee jaar, binnenkort weer naar Europa terugkeeren. Dr. Broersma heeft met het oog op een van zijn bekwame hand te verwachten werk over de Molukken, een klein jaar in de Groote Oost doorgebracht tot bestudeering en recht verstaan van de economische verhoudingen en mogelijkheden. Voorts heeft dr. Broersma tijdens zijn jongste studiereis Midden-Sumatra en Oost-Celebes bezocht en zich o.m. in het bizonder geïnteresseerd voor den coprahandel met Gorontalo als centrum.

Benoemd: tot commissaris voor het toezicht op het beheer van de Pensioen- en Weduwen- en Weezenfondsen van de Indische burgerlijke ambtenaren W. de Vries Gzn., hoofd van den gouvernementsaccountantsdienst; tot commissaris voor het toezicht op het beheer van het Pensioenfonds voor Europeesche locale ambtenaren in N.-Indië, W. de Vries Gzn., hoofd van den gouvernementsaccountantsdienst; tot lid der commissie voor inlandsche rechtspersonen mr. C. C. I. Maassen, wd. adjunct-insp. voor de agrarische zaken en verplichte diensten.

1) De Aneta-telegr. ontleend aan de „N. R. Ct." en de „Nwe. Ct."

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Metaalwerk op de Jaarmarkt te Djocdja.

Hebben wij de beide vorige weken hier gewezen op hetgeen op textiel- en vlecht-gebied ter laatste Djocdjasche Jaarmarkt te bewonderen viel, thans willen wij de aandacht vestigen op hetgeen de heer *J. E. Jasper*, samensteller van het „Verslag", in hoofdstuk V, mededeelt omtrent de „Metaalbewerking".

Na betuigd te hebben, dat tot de mooiste collecties in de groep van goud- en zilver-smeed- en drijf-kunst ongetwijfeld behooren: de door Z. H. den Sultan van Jocdjakarta en Z. H. den Soesoehoenan van Soerakarta ingezonden gouden waardigheidsteekenen, welke uitmuntende proeven zijn dier kunst, roept schrijver in het bijzonder belangstelling in voor de tentoongestelde verzameling van den Regent van Gianjar, waaronder zich een aantal groote krissen bevindt met fraai gedreven gouden scheden en even kostbare, met edelgesteenten versierde grepen, in den vorm van *Rakshasa*-figuren (booze-geesten-verdrijvers), zegt hij:

„Wanneer men weet, dat zulk een figuur met alle fijne details ervan gedreven is uit een hollen koker, waarin de lange drijfbeitel volgens een bepaalde methode in beweging gebracht moet worden, opdat de punt ervan het metaal tot hoog relief buitenwaarts kan uitslaan, dan beseft men meteen, dat voor zulk een arbeid bijzondere bedrevenheid en kunstvaardigheid noodig zijn.

„Een groote sirihdoos, welke in de Gianjarsche collectie prijkt, is samengesteld uit een ovaal vat van gedreven goud, op een veelkleurig houten voetstuk. Het vat is de bergplaats voor de verschillende gouden doozen en doosjes, waarvan de trapezium-vormige, viervlakkige strootjes- (Inlandsche sigaretten) koker [1]) zeker wel het mooiste is, door zijn gedreven en gegraveerde versieringen.

„Het Balische drijfwerk toont over het algemeen meer relief en forschere standaardmotieven, dan het Javaansche; vaak worden die motieven afgewisseld door onbewerkte medaljons en robijnenzetsel."

Ook *Fatima*, de bekende kunstnijverheidverkoopster van Singaradja, die o.a. zeer bekwame zilversmeden in haar dienst heeft, had een groote inzending gedaan van allerlei doozen en schalen. [2])

Uit Gresik en Kedoenweni (Pekalongan), twee plaatsen, waar de edelmetaalkunst nog druk bedreven wordt, zijn, zooals de heer Jasper schrijft: „vele goedkoope en aardige volkssieraden" ingezonden. Zij demonstreeren de bedrevenheid der betrokken kunstnijveren, om door combinaties van verschillende versieringswijzen en procédés (bolletjes- en filigrain-samenstellingen, matgraveering enz.) bekoorlijke effecten te verkrijgen."

Mas Asman uit Buitenzorg, graveur bij uitnemendheid, heeft de kunst praktisch toegepast op voorwerpen voor Europeesch luxe-gebruik: tafelgerei, presenteerbladen en vaatwerk.

Roodgebeitste *(sepoeh)* sieraden waren er uit Batavia en een Atjehsche goudsmid van Koetaradja had gouden dasspelden ingezonden, die den vorm hebben van het Atjehsche steekwapen: de *rentjong*. [3])

1) Wij herinneren ons een dergelijk prachtstuk op de eerste tentoonstelling van „Oost en West", in de bovenzaal van Heerengracht 4 te 's-Gravenhage, eigendom van wijlen den heer Scherer gezien te hebben, nu ongeveer een kwart eeuw geleden. — Red.

2) Ook in de Toonkamers van „Boeatan", Heulstraat 19 te 's-Gravenhage, kan men dit mooie zilverwerk koopen. — Red.

3) Hetzelfde idee heeft een Maleische zilversmid te Pontianak gehad, om behalve dasspelden en damesbroches, ook briefopeners-vouwbeenen te maken, in den verschillenden vorm der *mandau* van de drie Dajakstammen, keurig van bewerking. Ook deze zijn bij „Boeatan" te bewonderen. — Red.

De vele vitrines bevatten voorts — naar wij lezen — o.m. sieraden van goud-filigrain uit Kendari (bij Bandjermasin), van zilverfiligrain uit Kotagedang (Padangsche Bovenlanden) en een keurig stel toilet-artikelen, met gedreven zilveren beslag, vervaardigd onder leiding van den Jogdjaschen winkelier, den heer *Tan Sien Tjoan*, voor wien vele kotagedésche zilversmeden werkzaam zijn.

Naar wij vermoeden zal in dit werk Chineesche invloed wel niet uitgesloten zijn, doch daarom behoeft het niet minderwaardig te wezen, al hebben zeker de zuiver Vorstenlandsche motieven, niettegenstaande hun soms overgroote weelderigheid, toch hun eigen bekoorlijk cachet. Met à-jour-versiering b.v. worden vaak zeer fijne effecten bereikt o.a. bij de ronde en klosvormige doozen *(bogèm)*, waarin de Javaansche vrouw kostbare kleinigheden opbergt.

Veel van dit werk is ook uitvoerig beschreven door den heer Jasper in zijn standaard-werk: „De Goud- en Zilversmeedkunst", deel IV van de serie boeken over de Inlandsche kunstnijverheid in Nederl.-Indië.

In dit verband zij hier nog eens gewezen op het prijzenswaardige initiatief der *Raden Ajoe* van den *Regent van Tegal* — zuster van wijlen de onvergetelijke *R. A. Kartini* — die, bemerkende, dat er nog maar enkele oude, bekwame zilversmeden in haar gewest die kunst beoefenen, deze aan den arbeid zette, bij haar in de *Keboebatèn* (Regentswoning), omringd door jonge helpers als leerlingen, terwijl zij ook voor het fraaie zilverwerk, dat aldus onder hare aanmoediging vervaardigd wordt, afzetgebieden tracht te vinden. Op de *Ita* in Arnhem was het vertegenwoordigd en ook thans nog in Boeatan, wier Raad van Beheer een bijzonder mooie *bokor* (kom) van Tegal, als jubileumgeschenk aan H. M. de Koningin-Moeder ten geschenke bood, welke groote bewondering opwekte.

Naast de edelmetaalkunst, prijkte ter Djocdjasche Jaarmarkt, in een afzonderlijke loods, een groote collectie geel-koperen voorwerpen, waarbij duidelijk het onderscheid viel waar te nemen tusschen het onversierde, maar goed gepolijste werk van Soemedang, de reliefversieringen (veelal in lotus-motief) bevattende voorwerpen van Djokdjakarta en Kotagedé; de geciseleerde vazen, kwispedoors, kommen enz. van Soerabaja en de gongs van Semarang.

De heer Jasper schrijft hierbij o.m.:

„Het kopergieten wordt tegenwoordig bijna uitsluitend nog maar toegepast tot het verkrijgen van voorwerpen voor Westersch luxegebruik. Vazen, aschbakjes, muurborden, vouwbeenen, sigarenkokers, luciferstandaards, ronde tafelbladen, meestal van geciseleerde siermotieven voorzien, zijn de, als Oos-

tersche curiosa, gewilde dingen, welke de werkplaatsen der tegenwoordige kopergieters en -ciseleurs verlaten.[4]) De concurrentie, *het gebrek aan leiding,* de zucht om snel winsten te maken, en daardoor de verdwijning van oude vormen en procédés, hebben de techniek en het artistieke peil, ook van dit oud-Inlandsch bedrijf, in den loop der tijden, sterk doen achteruitgaan."

Blijkt hieruit niet opnieuw hoezeer een *„Centraal Instituut voor de inheemsche kunstnijverheid"* hoog noodig is in Nederl.-Indië?

Verder lezen wij:

„Op deze 2e jaarmarkt-tentoonstelling is er met opzet voor gezorgd, om het oude bij het nieuwe te plaatsen, opdat de nog bestaande, mooie producten uit den bloeitijd van het bedrijf, zoovele goede voorbeelden zouden zijn, den modernen nijveren wijzende op de technische knapheid en de artistieke vaardigheid van hun vroegere vakgenooten.

„En dan moet in de allereerste plaats genoemd worden: de groote inzending oud koperwerk, door het *Bataviaasch Museum van Kunsten en Wetensch.* welwillend afgestaan. Alsook de verzameling van den heer *Ir. J. L. Moens,* die uitmuntende stukken uit Borneo heeft bijeengebracht, waar de geelkoperbewerking bijna geheel op den achtergrond is geraakt, — zelfs het centrum Negara levert tegenwoordig weinig of niets meer."

Bij reproducties van goede foto's, wijst de heer Jasper op de groote schoonheid en technische volkomenheid dezer oude voorwerpen:

„In die verzameling bevindt zich b.v. een Negarasche koperen waterschepper, waarvan het lichaam breede randen van opgelegde lijntjes vertoont, terwijl het handvat aan het einde een vleugelvormige verbreeding heeft, binnen de uiterste randen waarvan een à-jour-teekening van gebogen lijnen is uitgevoerd. Dit alles geeft aan: niet alleen, dat de vervaardiger van de wassen voorvormen een goed en kunstzinnig boetseerder moet zijn geweest, maar ook, dat de gieter zijn vak praktisch zóó kende, dat hij in staat was, om uit zulk een voorvorm, met die ranke versieringslijnen, een volkomen gaaf gietsel te kunnen produceeren.

„Datzelfde geldt in sterkere mate voor de nog fijnere à-jour-teekening van gestyleerde vierkanten en toempals, zooals deze voorkomen in den wand van een koperen pot, een oude maat, waarmee bij huwelijken de geldelijke bruidschat werd bepaald."

Wij slaken, met schrijver, de verzuchting:

„Bezien wij ook den rand van de kom, die, tusschen rankstyleeringen, de figuren van naar elkaar toegekeerde, pronkende pauwen bevat en zwart geëmailleerd is, dan betreuren wij slechts, dat dergelijke fraaie ontwerpen en technieken in de werkplaatsen der moderne nijveren bijna niet meer worden uitgevoerd."

Er zijn echter behalve op Oost-Borneo, ook op Java en de andere eilanden, nog wel enkele bekwame, artistieke metaalwerkers, die onder deskundige organisatie hun vak aan jonge landgenooten van goeden aanleg zullen kunnen en willen leeren, wanneer hun van hooger hand daartoe de waardeerende en aanmoedigende spoorslag gegeven wordt.

De volgende week hopen wij uit Hoofdstuk VI en VII van het „Verslag" het een en ander aan te halen over: Hout-, Bamboe- en Leder-bewerking.

[4]) Naar bekend, worden de meeste hiervan naar de warenhuizen van Amerika geëxporteerd. — Red.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Koloniën zonder politiek.

Dr. Hjalmar Schacht, pres. der Duitsche Rijksbank, verwekte onlangs op de Experts-conferentie te Parijs groote sensatie, doordien hij een ruim prestatievermogen van Duitschland in de herstelkwestie, afhankelijk stelde van het herkrijgen van de beschikking over eigen grondstoffen-bronnen,

m.a.w. het herkrijgen van koloniën, vrij van vreemde contrôle. In de *Deli Crt.* (20/6) betoogt *Dr. Schacht* thans dat *het geheele koloniale probleem uit het domein der politiek gelicht* behoort te worden. De bekwaamsten moeten *z.i.* worden toegelaten tot het deelnemen aan de taak van verstandige en succesvolle kolonisatie. Het is een feit dat, welke meening men ook moge zijn toegedaan omtrent de verantwoordelijkheid van particulieren, Regeeringen of politieke partijen voor den wereldoorlog, *de oorzaak van den oorlog* in laatste instantie te zoeken is in *de overbevolking van Europa* en in de *beperkingen, aan de economische nooddruften* aan Europeesche volken opgelegd.

De schrijver stelt — naar het inzicht van de *D.C.* — hiermee aan de orde een buitengewoon belangrijk onderwerp, dat in de toekomst waarschijnlijk het centrum der internationale politiek zal vormen. Een feit is, dat bij den tegenwoordigen toestand slechts enkele landen groot voordeel trekken en dat deze dus uit den aard der zaak niets van een aantasting van verkregen rechten willen hooren, wanneer dr. Schacht eens mocht voorstellen op die wijze tot een beteren toestand te komen. Zoo ver behoeft men trouwens niet te gaan. Het bestuur over koloniën, zooals Nederland dat doet, komt voor verreweg het grootste deel tegemoet aan de belangrijke economische bezwaren als door dr. Schacht genoemd. *De politiek der open deur,* zonder preferentieele rechten voor het Moederland, schept een toestand, waarbij elk land in de openlegging der koloniale gebieden en de productie van grondstoffen kan deelnemen. *Ned.-Indië is er een sprekend voorbeeld van:* Een fiscaal invoerrecht heeft uitsluitend ten doel in de behoeften der schatkist te voorzien en in het ontwikkelings- en productieproces van Ned.-Indië bestaat een buitengewoon belangrijke internationale samenwerking. Het beteekent voor Duitschland niet geheel hetzelfde als het bezit van eigen koloniën; er zijn voornamelijk uit historische invloeden voor Nederland buitengewoon groote voordeelen aan de positie van regeerder en bestuurder verbonden, maar de groote bezwaren van dr. Schacht zijn daarmee toch grootendeels opgeheven. Op deze wijze hangt dit vraagstuk opnieuw samen met dat van *de algemeene economische ontwikkeling,* dat te *Genève* aan de orde is gesteld en waarvoor de groote financiers der wereld, op initiatief der Nederlanders, als hoofdvoorwaarde hebben gesteld: opheffing der tolrechten.

De *Java-Bode* (15/6 „Bevolking en Bestaan") wijst op de voordeelen van de opening van den Benguella-spoorweg in Angola; deze spoorweg brengt hooglanden in Centraal Afrika, geschikt voor *Europeesche volksplantingen,* in verbinding met de kust. *Portugal* tracht den emigranten-stroom uit het moederland naar eigen grondgebied te Angola af te leiden. De *Japansche emigratie,* vooral naar de tropische landen, wordt thans eveneens door de Japansche Regeering krachtig bevorderd.

De Loc. geeft een „Economisch Supplement" (12/6, blz. 51) en schrijft over „Het Verre Oosten" (15/6, blz. 51), het *Bat. Nwsbl.* over „Duitsche activiteit in China" (13/6) en „De toekomst van Azië" (18/6, *J. Sch.*), de *Java-Bode* over „De Vlamingen en de Congo" (17/6).

De rede van den Landvoogd.

In enkele bladen vinden we reeds een bespreking van de *Openingsrede (De Sum. Post,* 19/6). Het *Nieuws,* alsof het blad strijd nutteloos acht, constateert, dat de rede weinig bevat wat niet reeds als bekend kan worden verondersteld. Hoezeer de ervaringen der laatste maanden ook tot matiging, ja tot teruggang naar diverse oude beproefde beginselen noopten, is er niets van een zoodanige kentering te bespeuren. Het *Bat. Nwsbl.* (15/6 „Klare Wijn") vindt dat in deze rede althans „klare wijn" wordt geschonken. Onbewimpeld verklaart de Gouv.-Generaal de snelle emancipatie van de bevolking tot het doel der Regeeringspolitiek. De rede getuigt misschien van een verren blik, maar zij bewijst tevens, dat de ervaringen van den dag niet meer tellen. De *Java-Bode* (15/6) vreest dat de rede er veel eer toe bijdragen zal de scheidingslijnen te verscherpen dan toenadering te bevorderen. De Vaderlandsche Club (te Soerabaja) kan, herlezend wat de ondernemers te hooren kregen, de conclusie stellen, dat haar komst niet overbodig is.

De *Deli Crt.* (17/6) acht noodiger dan al de genoemde politieke hervormingen, een *zakelijk* en *rechtvaardig bestuur.* Wanneer de risten wachtende lieden voor onze kantoren verdwenen zijn, omdat ieder snel en vlot geholpen is, wanneer ieder verongelijkte ernstig gehoor en behartiging van zijn belangen vindt, dan maakt het *„verouderde hormatbetoon"* geen enkel bezwaar uit. Want dat hormatbetoon is in wezen niets anders dan de Oostersche beleefdheid, die hoogstens het eenige bezwaar heeft, dat ze hier en daar, zooals trouwens alle menschelijke instellingen, tot uitwassen leidt. Wie die uitwassen bestrijdt, kan het instituut best handhaven tot het zichzelf overleefd heeft. Waar het wezen overleefd is, daar verdwijnt de inhoudlooze vorm vanzelf. Dat is thans nog niet het geval. De Landvoogd doet een gevaarlijk werk, om het door Van Heutz begonnen werk, van *de ondermijning der hormat,* den genadeslag toe te brengen. Met *het beginsel der gelijkstelling der bevolkingsgroepen* gaat de *D. C.* in groote lijnen accoord. Zij voelt dat ook als een natuurrecht, al ontveinst zij zich niet, dat er gevallen kunnen zijn, waarin het verschil in aard en karakter der bevolkingsgroepen gelijkheid in rechtsorde tot een onrechtvaardigheid zou kunnen maken. Overigens moet daarvan in zeker opzicht een vereenvoudiging in verschillende onderdeelen der administratie te wachten zijn, naast *eene uitbreiding van de bestuurstaak, die geweldig is.* Wanneer men bijv. daarop een volkomen gelijkheid in rechtsbedeeling en burgerlijk recht wil baseeren, die er toch in opgesloten ligt, dan denkt de *D. C.* dadelijk aan de enorme taak die ons Bestuur wacht. Zoo bijv. ten aanzien van den burgerlijken stand, het belastingwezen, de militieplicht en alles wat daarmede verder verband houdt. Het is dan ook een onmogelijkheid om ook maar bij benadering een aantal jaren te noemen, dat verloopen moet aleer aan de door den Landvoogd geuite maxime kan voldaan zijn. Al ware het alleen maar op grond van het verschil in draagkracht der verschillende bevolkingsgroepen.

Wij verwijzen naar *De Sum. Post* (17/6 „De rede van den G.-G."; 21/6 *„Onze defensie"*; 21 en 22/6, 3de bl. „Complot van Chineesche koelies") en de *Deli Crt.* (17/6 „De politieke situatie").

Curaçao en Indië.

De heer *Zentgraaff* trekt in het *Soer. Hbl.* een parallel tusschen Ned. Oost-Indië en Curaçao. Men dient vooral scherp in het oog te houden — zegt Z. o.m. — dat zich in Indië momenteel hetzelfde gevaarlijke spel der *vermindering onzer weermacht* afteekent. In Curaçao werd de reorganisatie der politie in 1926 voltrokken. De bedoeling was, het garnizoen en het burgerpolitiecorps te laten samensmelten tot een compagnie militaire politietroepen, die den politiedienst in den beginne in het stadsdistrict en later ook in de buitendistricten op Curaçao zou verrichten. Daar er geen oorlogsschip meer in garnizoen lag was een militair garnizoen nog duidelijker onmisbaar, doch zij die altijd weten te vertellen, dat er toch niets zal gebeuren, wisten hun wensch doorgevoerd te krijgen. Zoo gaat het hier in *Oost-Indië* ook. De tijden zijn roeriger dan ooit tevoren; nimmer was een deel van het volk zoo opgehitst tot verzet als thans. Niettemin vervangt men hier en daar in de Buitengewesten de troepen door politie. Nooit heeft politie, optredend als militaire macht, iets anders dan een slecht figuur gemaakt. Het liep altijd mis wanneer zij als militaire macht optraden; zij hebben geen militaire waarde nòch traditie. Toch worden zij in stand gehouden door burgerlijke ambtenaren. Het is thans toch maat bestaanbaar, dat in de stad Soerabaja en vermoedelijk ook elders, in de sectiehuizen der politie achterlaadkarabijnen met munitie zijn opgelegd om daarmee in tijd van nood een deel der politie te kunnen bewapenen. Dit is niet alleen domme, doch ook gevaarlijke Spielerei. Geweer en karabijn zijn aanvalswapenen; voor verdediging zijn zij minder geschikt. Het zijn de militaire wapenen bij uitnemendheid; zij kunnen slechts naar behooren worden gehanteerd door mannen, die in het gebruik goed en langdurig zijn geoefend, maar vooral: door mannen die als militair krijgstucht en vuurdiscipline hebben geleerd. Het idee alleen dat onze straatpolitie gebruik zou maken van aanvalsvuurwapenen, is gevaarlijk voor eene stad als Soerabaja, welker inwoners eventueel de dupe zullen worden van het wilde schieten door troepen ongedisciplineerde lieden zonder eenige militaire waarde. Het is eene dwaasheid, volkomen passend in het anti-militaire drijven van vele ambtenaren in dezen tijd, en men zag in Curaçao waartoe dit kon leiden.

De Loc. (11/6, blz. 19; 13/6, blz. 3, 12 en 33) en de *Java-Bode* (12, 13 en 14/6) bevatten artikelen over Curaçao.

De Studieclub te Soerabaja.

Van de zijde der Vaderlandsche club is critiek geoefend op het verleenen van Regeeringssubsidie aan de Studieclub. Op de den 9en Juni gehouden jaarlijksche algemeene vergadering te Soerabaja heeft *Dr. Soetomo,* de voorzitter der Studieclub, uiteengezet dat de Vereeniging nooit *subsidie van de Regeering* ontving voor de vereeniging zelf, doch dat de vereeniging uitsluitend hare bemiddeling verleende voor een door haar geëntameerd *sociaal* of *liefdadigheidswerk.* In dit geval bijv. ontving de

Studieclub regeeringssubsidie voor de op vereenigingsinitiatief opgerichte *Vereeniging Vrouwenhuis*. De aanval van de Vaderlandsche Club mag dus *z.i.* als ongegrond beschouwd worden. (*Java-Bode*, 15/6 „De Studieclub te S.").

In de *„Javasche Crt."* verschenen de Statuten van de *N.V. Bank Nasional „Indonesia"*, gevestigd te Soerabaja. De vennootschap heeft ten *doel*: het in leen verstrekken van gelden en het verleenen van credieten, het in giro of deposito of op andere wijze in bewaring nemen van gelden of waarden, het verstrekken van werkkapitaal aan ondernemingen van landbouw, nijverheid of handel, het koopen en verkoopen van onroerende goederen, het administreeren van onroerende goederen, gelden of andere fondsen en het verrichten van alle zóódanige bankzaken als in den meest uitgebreiden zin geacht kunnen worden tot het bankiersbedrijf te behooren. Het *kapitaal* der vennootschap bedraagt ƒ 500.000.— (*Java-Bode*, 12/6).

De *Volksuniversiteit* te Batavia, opgericht op initiatief van P. N. I. en andere vereenigingen, zal met ingang van 1 Aug. a.s. H. I. S., *schakelschool* en *Mulo* oprichten. De organisatie komt te staan onder leiding van den bekenden nationalist, *dr. Samsi*. Als hulpkrachten zullen fungeeren enkele studenten der Rechtshoogeschool. Voorzitter van de Commissie van Toezicht is de heer R. M. A. Koesoemo *Oetojo*, lid van den Volksraad; secretaris

de heer Otto Koesoemo *Soebrata*, gedeputeerde van de prov. Pasoendan. (*De Loc.* 10/6).

Wij vestigen de aandacht op *De Loc.* (12/6, blz. 33 „Over rietbranden"; blz. 36 „Volksziekten in de Minahassa", Dr. Tumbelaka; 13/6, blz. 1 „Het land van Adriani en Kruyt", Horsting), het *Bat. Nwsbl.* (13, 17 en 18/6 „Midd. Technisch Onderwijs") en de *Java-Bode* (18/6, A „Gezinsopvoeding").

De batakraces te Kaban Djahé.

De *Deli Crt.* (17/6) vertelt van *Spiegelgevechten der Bataks* tijdens de Batakraces op het race-terrein te Kaban Djahé, dat schitterend gelegen is tusschen de bergen der hoogvlakte. De Batakoorlog, die op het raceterrein in aller vrede uitbrak, was een kostelijk voorbeeld van een allerprimitiefsten strijd tusschen twee stammen, die elkander met donderbussen en lange speren trachtten te bestoken. Aan weerszijden van het veld stonden de partijen opgesteld, krijgshaftig gekleed en aangevuurd door in het vuurrood gekleede hoofdmannen die vooraan tandakten, zwaaiend met een staf als teeken hunner onschendbare waardigheid. De scheidsrechter liep met een kleedje van paardenvel in het midden, terwijl aan den kant de oude wijzen van elken stam waren gezeten, die, wanneer er weer een ernstig treffen had plaats gehad, langzaam verrezen en plechtig zwaaiend met gedroogde bladeren naar het midden liepen om daar te beraadslagen. Schreeuwend en krijschend trok een der partijen een paar meter vooruit om de tegenstanders onder luid gehoon te beschieten met de zwaarknallende donderbussen. Het afschieten van zoo'n geweer ging soms op zich zelf al met eenige ceremoniën gepaard. De schutter sprong drie passen naar voren, zwaaide luidruchtig en manmoedig met den vrijen arm, maakte een Schotsche drie en zette zich vervolgens schrap om, na het geweer te hebben aangelegd, een rommelend schot te doen weerklinken, dat door de tegenpartij met evenveel enthusiasme werd beantwoord. De vrouwen waren volgens oude wijze ook op het slagveld aanwezig en zochten dekking achter de manhaftige verdediging van goed en bloed. Zoo nu en dan „sneuvelde" een der helden, welk feit dan met een vreugdegehuil aan het andere front werd begroet. Meermalen werd het gevecht onderbroken door de beraadslagingen der oude paaien, die ernstig met elkander bespraken of de strijd moest voortduren en die — wie weet — als in Genève met vuur den vrede verdedigden, terwijl de stammen elkander over hen heen met weinig vriendelijke gebaren bedreigden. Op ons, die opgegroeid zijn met het woord oorlog in vlammende teekenen geschreven aan den wereldhorizont, maakte deze Batakoorlog een kinderlijken en naïeven indruk. Soms moest men even aan middeleeuwsche burgertwisten denken, maar daar ging het misschien nog niet zoo wonderlijk toe als bij dezen strijd van een natuurvolkje dat nog nauwelijks de schoenen van het absoluut primitieve ontgroeid is. De voorstelling was vrij spoedig afgeloopen en het was een genoegen de trotsche gezichten te zien van de met donderbussen gewapende deelnemers die, de mutsen getooid met groen, van het slagveld terugkeerden naar hun dorp.

De Loc. (10 en 14/6, blz. 5 en 20) en de *Java-Bode* (13 en 18/6) vervolgen hunne beschrijving van „De exploratie van N.-Guinea".

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Algemeen Landbouwweekblad v. Ned.-Indië.

Van de belangrijke artikelen in het No. van 8 Juni voorkomende, noemen wij ditmaal: De afschaffing der invoerrechten op thee in Engeland en de gevolgen voor de Amsterdamsche theemarkt. Voorts een art. overgenomen uit de Javabode: Groot-grondbezit in de Preanger. Wordt het nuttig aangewend? En: Frederik Holle „De vriend der Soendaneezen", met dit slot: „Voor het Europeesche element in Indië, blijft hij een opmerkelijke, een verdienstelijke, tevens een tamelijk alleenstaande figuur; reeds hierom, dewijl het levensdoel van den „vriend der Soendaneezen" zooveel hooger stond dan het levensdoel van een naar promotie, verlof, pensioen of fortuin jagende maatschappij.

De Indische Culturen. Teysmannia.

Het No. van 16 Juni opent met een „In memoriam K. Wybrands. Met portret." Vervolgt dan met de voordracht van Dr. Koningsberger over „De ontwikkeling van de Java-Suiker-Industrie, ontleend aan het Soerab. Hlb., gehouden op het Intern. Suiker-Congres te Soerabaia, 6 t/m. 13 Juni. — Verder: Nieuw landbouwwerktuig. — Tropische Orchideeën, door Dr. Z. Kamerling. — Het gebruik van Kruipgewassen in de Thee-cultuur, door T. H. Holland. — Doeltreffende methode voor het propageeren van verbeteringen op landbouwgebied. — Afschaffing van de Thee-rechten in Engeland. — Kunstmatige rubberproductie. — Bevordering van Klein-Landbouw, door A. F. Velders. — De Suikersituatie, met betrekking tot voorraden en behoeften, door S. E. Ruegg. — Het slot van: Looistofleverende gewassen in enkele deelen van het Britsche Rijk.

De Ingenieur

van 13 Juli bevat o.m. XXste zitting van het Institut Colonial International te Brussel 24—27 Juni, door ir. R. A. van Sandick. — Werk van het proefstation voor watervoorziening in Ned. Oost-Indië, door prof. ir. H. van Breen.

Korte berichten van Landb., Nijverh. en Handel.

(Uitgegeven door het Dep. v. Landbouw, Nijverheid en Handel te Buitenzorg). Inhoud van het No. van 14 Juni: Kennisgevingen, mededeelingen van verschillenden aard. — Economische en handelsberichten. — Statistieken. — Handelsrelaties. — Nieuwe Maatschappijen. — Marktberichten. — Bijvoegsels.

De Indische Mercuur.

In het No. van 17 Juli '29. De handel in reptielhuiden in Ned.-Indië en de reptielenvangst, door H. Witkamp. — De nieuwe eereleden van het Proefstation voor de Java Suiker Industrie, door dr. H. C. Prinsen Geerligs. — De Internationale Suikerproductie. — Economisch Overzicht van Ned.-Indië; de Straits Settlements, Britsch-Indië, China, Hongkong en Japan over 1928. — Voorts: Kultuurberichten. — Productieberichten van Kultuurondernemingen. — Kleine mededeelingen. — Verkeerswezen. — Idustrieele mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen. — Nieuwe emissiën. — Mijnbouwberichten en Productieopgaven. — Personalia. — Dividenden. — Spoor- en Tramwegontvangsten. — Koloniaal Instituut (Afd. Handelsmuseum. — Oliën, vetten en wassen).

De Indische Verlofganger

van 19 Juli. Joden in O.-I., door S. Kalff, en „In den Franschen tijd" van de Kaap naar huis, Schets van A. Werumeus Buning, oud-Zeeofficier.

Tropisch Nederland.

Het No. van 15 Juli houdt in: Curaçao en de petroleum. Voorspoed na langjarige misère door C. K. Kesler. — De Madoera-Stoomtrammaatschappij, door Majoor C. L. Becking. — De schepping der aarde bij de Bataks. Eene mythe, door prof. dr. A. W. Nieuwenhuis.

Neerlands Indië,

onder leiding van prof. D. G. Stibbe. Aflev. 9. Hoofdstuk IV. Geschiedenis en Bestuur. Onze Staatkunde ten aanzien van de buitengewesten, door H. Colijn, bijgewerkt door C. F. Staargaard. — Hoofdstuk V. Karakter van ons Koloniaal Beheer, inzonderheid over Java sinds 1815. Verleden, heden en toekomst, door C. J. Hasselman.

Deze aflevering is verlucht met de afbeeldingen van de Gouvs. Generaal, een zeer fraaie van J. P. Coen, naar de schilderij in het bezit van het Ind. Genootschap. — En een overzichtskaart van den Ned. O.-I. Archipel, aangevende de gezagsuitbreiding in de laatste halve eeuw.

Tijdschrift voor Zending en Wetenschap

Inhoudsopgave van het 73e deel; 2e stuk 1929: Geschiedenis der zending op het eiland Halmahera (Utr. Zend. Ver.), door A. Hueting. — Over het adat-huwelijk op Timor, door P. Middelkoop. — Overzicht v. h. zendingswerk in Ned. O. en W. Indië, door Joh. Rauws (Oct. '27—28)). — Belangrijke verschijnselen op Zendingsgebied. — Literatuur-aankondiging.

Wolanda Hindia.

Aflevering Juli '29. O.m.: Een uitgaansdag naar de Desa, van H. W. van den Berg. Met platen.

Zendingsblad van de Geref. Kerken in Nederland.

In het Juli-No. o.a.: „Het gedenkteeken op het graf van Dr. Scheurer. — Het hospitaal te Mageiang, enz.

De Volksmissionaris.

No. van 15 Juli. O.m.: Uit Suriname: „Te arm zijn de knapen der missie", door P. Helmer. — Plantage-reizen. — Kerkjes in de binnenlanden. — De kleine Indiaantjes, door P. St. Kuypers.

De Banier,

Christ. Weekblad v. N.-I. De kroniek in het No. van 6 Juni behelst het 1e verslag der Holl. Ind. Onderwijs-commissie. Voorts Ind. reisbrieven (Atjeh).

Tijdschrift voor Ind. Taal-, Land- en Volkenkunde,

Uitgegeven door het Kon. Batav. Genootschap v. Kunsten en Wetensch. (Deel LXVII). Inhoudsopgave: Dr. Paul Wirz: Der Reisbau und die Reisbaukulte auf Bali und Lombok. — F. van Konijnenburg: Pamase als apanage in de Noordelijke vlakten van Sidenreng. — Dr. W. F. Stutterheim: Falsificaat of boersche kunst. — A. Verheul: De Meunasah in Pasè. — Mr. P. C. Bloys v. Treslong Prins: De „Magnifique theca of Boekekas", in de Leeszaal van het Museum te Weltevreden.

Meded. van den Dienst der Volksgezondh. in N.-I.

(Jaargang XVIII 1929). No. 1. Inhoud: Uittreksel uit het rapport omtrent het onderzoek naar de verspreiding van de malaria op het eiland Nias, door dr. R. Soesilo. — Specifieke huidreacties bij lepra, door prof. dr. C. D. de Langen. — Een eenvoudige en goede methode voor het insluiten van larven van Anaphelinen, door dr. E. H. Walch en J. Bonne-Wepster. — Over de toepassing van Parijsch groen als Anopheles-larvicide (2e mededeeling), door dr. C. J. Schuurman en A. Schuurman-ten Bokkel Huenink. — Een malaria-vraagstuk aan Java's Zuidkust, door dr. C. J. Schuurman en A. Schuurman-ten Bokkel Heunink. — Een oriënteerend onderzoek naar de volksgezondheid op het eiland Enggano, Res. Benkoelen, door Goelam. — Het voorkomen van Xenopsylla astia in N.-I., door N. H. Swellengrebel. — De bacteriologie en pathologie der diphterie in N.-I., door dr. L. Kischner. — Verspreide aanteekeningen over Malaria in den N.-I. Archipel, door dr. E. W. Walch en dr. R. Soesilo. — De geograph. verbreiding van de lepra en het lepra-vraagstuk, door prof. C. D. de Langen en dr. E. Hermans.

Archief voor de Rubbercultuur in Ned.-Indië.

(Uitg. v. d. bond v. Eigen. v. N.-I. rubber-ondernemingen en van de Algem. Ver. v. rubberplanters ter O.K. v. Sumatra). Het Juni-No. bevat o.m.: Het verband tusschen de structuur en de plasticiteit van op verschillende wijzen bereide Hevea-rubber, door O. de Vries en N. Beumée-Nieuwland.

* * *

Tantri, de Middel-Javaansche Pancalantra-bewerking. Proefschrift van C. Hooijkaas, voor den graad van Dr. in de Letteren en Wijsbegeerte (Leiden).

Indië en Europa (nieuw verschenen). Fragmenten door Beata van Helsdingen—Schoevers †. Causeriën en beschouwingen over het leven in N.-I. over de vrouw en het kind en hun belangrijke problemen, met een inleiding van Johan Koning (Uitgave 1929. N.V. Leidsche Uitgeversmaatschappij).

Nogmaals het goed recht der oud-gedienden v N.-I. Leger van voor 1920. Met een antwoord aan mr. dr. A. van Gijn, door K. van der Maaten, gep. Generaal-maj. N.-I. L. (Uitgave N.V. Boekh. v.h. W. P. v. Stockum, Den Haag (nieuw verschenen).

BOEKAANKONDIGING.

Bij de N.V. Leidsche Uitgeversmaatschappij is verschenen: De psychologie der beroepskeuze arts en onderwijzer, door R. P. van Calcar, Hoogleeraar

te Leiden. Des hoogleeraars beschouwingen zijn in hoofdzaak gewijd aan „psychologie en de psychotechniek van het dagelijksch leven", ten dienste van allen die belang stellen in onderwijszaken.

De psychologie der beroepskeuze wordt in dit met fraai lettertype gedrukt boekwerkje zoodanig behandeld, dat, al lezende, de belangstelling in het onderwerp steeds toeneemt. De inhoud bestaat behalve uit eene Aanleiding en Inleiding en de Slotbeschouwingen, uit deze hoofdstukken: Over het onderwijs van geschiedenis, over vergeten en leeren luisteren — beroepskeuze, identificatie en beschaming — psychische besmetting en kuddegevoel — beroepskeuze, identificatie en angst — erfelijkheid, identificatie, grappen en het gebruiken van spreekwoorden — specialisme en het Mannheimer onderwijsstelsel — het maken van fouten, over tests en psychotechniek.

Suriname.

Bij de behandeling van de onderwijsverordeningen in de Koloniale Staten op 11 Mei j.l. heeft de gedelegeerde van den Gouverneur de vereeniging Bharat Oeday (vereeniging van Britsch-Indiërs) van onbetrouwbaarheid beschuldigd.

In „De West" van 18 Juni is opgenomen een tot den Gouverneur gericht verweerschrift van de Vereeniging, waarin zij uitvoerig en op waardigen toon het verwijt van onbetrouwbaarheid terugwijst. Dit verweerschrift is aan den Gouverneur toegezonden, met afschrift aan de Koloniale Staten.

Wij kunnen het merkwaardige pleidooi hier niet overnemen en moeten volstaan met eenige aanhalingen uit het slot:

.... „De Vereeniging kan zich niet onttrekken aan den indruk, dat de opvattingen van het Bestuur en de waardeering voor de Britsch-Indische immigranten, thans anders zijn dan voorheen. Hoe erkentelijk zij waren voor het vroeger regime, blijkt het best uit het Adres van verknochtheid hetwelk de Immigranten Vereeniging op 10 Juli 1923 richtte tot Hare Majesteit de Koningin bij het zilveren jubileum van Hare troonsbestijging. In dat Adres schreef de Vereeniging o.a.:

„De Britsch-Indiërs, die eveneens dit jaar het feit herdenken dat vijftig jaar geleden de eerste immigranten uit Britsch-Indië in Suriname werden aangevoerd, rekenen zich gelukkig er hun dank voor te kunnen uitspreken, dat zij door Uwer Majesteits regeering immer op voet van gelijkgerechtigdheid met de andere ingezetenen dezer kolonie zijn behandeld, waardoor zij zich blijvend in Suriname hebben gevestigd, in het veilig bewustzijn van te behooren tot Uwer Majesteits bevoorrechte onderdanen."

Het „veilig bewustzijn" waarvan hier sprake is, bestaat thans niet meer in dezelfde mate. Integendeel, heeft zich een gevoel van ongerustheid meester gemaakt van vele Britsch-Indiërs door verschillende van Bestuurswege genomen maatregelen (de plotselinge afschaffing van het Hindostansch onderwijs, de voorgenomen heffing van schoolgeld, met gelijktijdige verslechtering van het onderwijs meer speciaal voor de immigranten, de weinige tegemoetkoming aan hun wensch om neutraal onderwijs te genieten, waardoor zij verplicht zijn hun kinderen naar Christelijke scholen te zenden, wat neerkomt op een indirecten dwang tot kerstening, enz.)" ....

De Vereeniging hoopt dat de smaad, haar in het openbaar aangedaan, ook in het openbaar zal worden teruggenomen.

* * *

Wij lezen in „De West":

In de vergadering van de Kol. Staten van 27 Juni was o.a. aan de orde het voorstel-Kraan om den gouverneur inlichtingen te vragen omtrent de petroleumkwestie.

De heer Kraan zegt, dat in 1924 een verordening betreffende het onderzoek naar en de eventueele ontginning van petroleum en steenkolen, door de Staten werd goedgekeurd en hetzelfde jaar door den gouverneur afgekondigd. Krachtens art. 5 dier verordening werd aan den heer B. Koker, nu wijlen, een monopolie verleend voor het onderzoek naar de aanwezigheid van petroleum, met recht van voorkeur voor het verkrijgen van concessie, mits die concessie werd aangevraagd uiterlijk zes maanden voor het verstrijken der vergunning. De heer Koker, die later zijn rechten overdroeg aan de Surin. Oil Company, heeft aan die voorwaarde voldaan. De vergunning verstrijkt in September a.s. De concessie is door hem eenige maanden geleden aangevraagd.

Maar nu rijst de vraag: onder welke voorwaarden zal de eventueele ontginning plaats vinden?

In hetzelfde artikel 5, bovenvermeld, was als tweede lid opgenomen:

„De voorwaarden, welke bij het verleenen der concessie zullen worden gesteld, alsmede de op het verkregen product te heffen belastingen of retributie zullen nader bij verordening worden geregeld".

Uit het verband van deze zinsnede en de vorige, volgt logisch, dat de bedoelde verordening tijdig tot stand behoorde te komen, opdat de ondernemer, wanneer hij de concessie aanvroeg, zou weten onder welke voorwaarden de ontginning zou geschieden. Zelfs was het de bedoeling geweest van gouverneur van Heemstra om de verordening, regelende de voorwaarden van ontginning, te gelijk met de verordening van 1924 tot stand te doen komen. Immers in de memorie van toelichting schreef die gouverneur:

„Aangezien de ondergeteekende nog niet over de noodige gegevens beschikt om met betrekking tot deze royalty een vast omlijnd voorstel te gelijk hiermede in te dienen, wordt zulks tot nader uitgesteld."

Hieruit blijkt, dat alleen het ontbreken van gegevens oorzaak was, dat de verordening niet te gelijk met de andere in 1924 werd aanhangig gemaakt.

Wij zijn nu vijf jaar later. De vergunning voor onderzoek verstrijkt in September. De termijn voor concessie-aanvraag is reeds verstreken. Maar de verordening, regelende de voorwaarden van ontginning laat nog steeds op zich wachten.

Spreker meent, dat de vermelding dezer feiten voldoende is om te verklaren, waarom hij voorstelt den gouverneur inlichtingen te vragen omtrent het standpunt dat hij ter zake inneemt en wanneer de indiening van bedoelde ontwerp-verordening mag worden te gemoet gezien.

Het voorstel om den gouverneur inlichtingen te vragen, wordt zonder debat met algemeene stemmen aangenomen.

* * *

Onder het hoofd *„Een inval in Suriname?"* schrijft „De West" van 28 Juni:

„Krijgen wij, na den inval op Curaçao, ook een inval in Suriname? Men zou dit afleiden uit het volgend bericht dat wij uit Albina ontvangen gedateerd 26 Juni:

Onze districtscommissaris gaat overmorgen naar de Tapanahony. Volgens sommigen zou dit zijn ter installatie van Matodja of Kanapé, het nieuw Opperhoofd der Aucaners. Volgens anderen houdt deze reis verband met berichten, dat een veertigtal Brazilianen over de grens gekomen zouden zijn en zich gevestigd hebben aan de Boven Tapanahony. De commissaris zou nu een onderhoud hebben met deze heeren, die intellectueelen worden genoemd. De geneesheer, dr. Faverey, gaat mede, zijn vervanger, dr. Hiemcke, is reeds hier aangekomen."

Wij zijn zeer benieuwd wat die „intellectueelen" in den zin hebben.

* * *

In ons nummer van 11 Juli vroegen wij, naar aanleiding van een bericht in „De West" van 11 Juni over het vervoer van vruchten naar Canada in schepen met koelruimte met eindpunt Demerara, of het niet mogelijk zou zijn de reederij te bewegen haar eindpunt naar Paramaribo te verplaatsen. Wij knoopten daaraan de vraag vast of de Bauxiet Maatschappij niet eenige harer booten van een koelinrichting zou kunnen voorzien en zoodoende medewerken tot bevordering van den fruituitvoer uit Suriname.

In „De West" van 28 Juni vinden wij nu de beschrijving van een nieuw schip van de Bauxiet Maatschappij, voortreffelijk ingericht voor de vaart op de tropen.

Het schip heeft een „store room" van 53 kubieke meter inhoud en nu vraagt „De West" zich af of het niet de moeite waard is, te onderzoeken of met deze schepen geen vervoer van versch fruit naar de Vereenigde Staten ware te ondernemen.

* * *

Van officieele zijde meldt men aan de Surinaamsche bladen:

„Drie Sikorsky-vliegtuigen, behoorende tot de New-York Rio and Buenos Aires Line Inc., dochtermaatschappij van de Trimotor Safety Airways Inc. zullen binnenkort in Suriname landen. Het eerste vliegtuig zal 1 Juli of later aankomen, het tweede in de laatste helft van Juli en het derde in Augustus a.s."

* * *

„De Surinamer" van 30 Juni deelt mede, dat op de drukkerij Heyde den 2en Juli een nieuw blad „De Banier" zal worden gedrukt, onder hoofdredactie van den heer P. A. May.

* * *

Naar „De West" schrijft, zijn afgekondigd de verschillende onderwijsverordeningen, die betreffende de volledige doorvoering der gelijkstelling van openbaar en bijzonder onderwijs en de invoering van scholen met beperkt leerplan. Omtrent de heffing van schoolgeld voor gewone lagere scholen wordt in de afgekondigde verordeningen nog niets beslist. Wel bepalen zij dat met ingang van 1930 het schoolgeld op de bijzondere scholen gelijk zal moeten zijn aan dat op de openbare scholen.

Aanvragen tot oprichting van nieuwe bijzondere scholen zullen voortaan openbaar gemaakt worden, zoodat andere belanghebbenden bezwaren, die zij mochten hebben, kunnen bekend maken. De volledige gelijkstelling tusschen het openbaar en bijzonde onderwijs treedt in met 1930.

Curaçao.

Begrooting 1930.

II.

De *Amigoe* vervolgt:

„Gedurende de laatste jaren heeft de Raad zich volgens veler meening wel eens wat al te recalcitrant getoond. Dit moge te verklaren zijn uit het feit, dat nu eenmaal al het vertrouwen in het Bestuur te loor en op den loop was; maar te ontkennen valt het niet, wel te betreuren.

Een voorbeeld; — o.i. wel een heel treffend staaltje, uit velen.

Op de begrooting van 1927 kwam voor een *memoriepost* voor den bouw van een nieuw douanekantoor, van welks noodzakelijkheid wel ieder overtuigd was. De bouwkosten werden Memorie geraamd, daar volgens de M. v. T. het in de bedoeling van het Bestuur lag de kosten te bestrijden door een tijdelijke speciale heffing per collo aangebrachte goederen.

De Raad meende geen beslissing te kunnen nemen, waar een dergelijk besluit inhield een uitspraak over de leening, over de heffing, de plaats etc.

En de post ging van de begrooting af.

Op de begrooting voor 1928 kwam het Bestuur wederom met een post, nu van *f* 200.000.— voor den bouw van een belastingkantoor.

Toen heette het in het Voorloopig Verslag van den Raad: de tijd om de kwestie grondig te bestudeeren en van verschillende kanten te zien, is te kort.

Bovendien ontving de Raad graag een overlegging van de plannen en een gedetailleerde kostenberekening.

Deze plannen en berekeningen werden bij de Memorie van Antwoord overgelegd, met de mededeeling dat het aangevraagde bedrag als een maximum en precies te beschouwen was.

Doch wederom werd het van de begrooting afgevoerd, met het verzoek om bij suppletoire begrooting er later nog maar eens mee terug te komen.

En zoo is de zaak hangende gebleven tot op heden. Want op de begrooting voor 1929 kwam de post voor den bouw van genoemd kantoor niet meer voor.

Dit is maar een voorbeeld ter illustratie.

Thans zijn wel allen het erover eens, dat er moet aangepakt, dat de handen uit den mouw moeten gestoken, dat er moet gewerkt worden al moge er verschil van meening bestaan omtrent het tempo waarin dit dient te geschieden.

Het Bestuur bepleit het systeem van zoo snel mogelijk werken; o.i. zeer terecht.

Want het is al te dikwijls gezegd, dat er op Curaçao nog zooveel, en op Aruba nog alles, letterlijk alles, moet gedaan worden. Maar dan is ook een voortvarende welvaartspolitiek, met leening op zoo ruim mogelijke schaal, geboden.

Dan moet men ook het Bestuur in staat stellen om te kunnen werken, te kunnen doorwerken zonder oponthoud.

Hetgeen echter zonder de noodige credieten niet mogelijk is.

Als men zich telkens moet bekrimpen en beperken, omdat de toegestane credieten opraken, blijven we voortsukkelen van eeuwigheid tot amen, terwijl het nog de vraag is, of daarvoor de economie niet in 't gedrang komt. Als regel kan men aannemen, hetgeen ook door den heer van Rosse bij

herhaling betoogd is, dat hoe sneller men werkt, des te economischer.

De bestaande achterstand is tè groot om een werken in een meer gematigd tempo te wettigen.

Wij halen ons dan misschien minder schulden op den hals; maar doorredeneerend in de lijn van de voorstanders van een zuivere voorzichtigheidspolitiek, zou 't dan ook wel eens kunnen gebeuren, dat 't getij verloopen was, vóórdat we met alles wat noodzakelijk is klaar zijn.

Hoe eer klaar, des te beter; — des te eerder komen we aan 't aflossen van de schulden; — des te eerder ook kan het departement van Openbare Werken, dat wegens de vele buitengewone werken abnormaal is uitgegroeid, tot voor normale tijden normale verhoudingen worden teruggebracht; — des te eerder kunnen alle tijdelijke maatregelen en geëmployeerden in tijdelijken dienst verdwijnen, waardoor de gewone uitgaven van zelf gedrukt en de baten ter aflossing van de schuld consequent vermeerderd zullen worden.

Laat men mij de suppletoire begrooting voor dit jaar, die thans in behandeling is, vooral ook aan dit laatste eens zijn aandacht schenken.

Het stationsschip!

Wij behooren niet tot degenen, die meenen, dat het besluit, op Curaçao geen oorlogsschip meer gestationneerd te laten, de oorzaak van de ramp is geweest. En wij houden het voor belachelijk, dat die in 1913 daartoe meewerkten, nu wel hun mond mogen houden. In 1913 was dat besluit o.i. zeer begrijpelijk. Toen was er nog geen kijk op wat „de petroleum" daarna van Curaçao gemaakt heeft. Maar aan den anderen kant getuigt het van zeer weinig topografische kennis, als men veronderstelt, dat de 500 (?) Venezolanen zoo'n schip ook wel onder den voet zouden hebben geloopen. Van de ook naar onze meening noodzakelijke aanwezigheid van een oorlogsschip was preventieve werking te verwachten geweest.

Inmiddels heeft prof. Sleeswijk in *De Telegraaf* van 5 Juli 1929 een vraaggesprek met den gouverneur meedegedeeld, volgens hetwelk deze zou hebben gezegd, een stationsschip niet volstrekt noodzakelijk te achten en slechts vlagvertoon af en toe te wenschen.

Staat van beleg.

De motiveering van de proclamatie van 10 Juni l.l., waarbij het eiland Curaçao in staat van beleg is verklaard, luidt: „Overwegende, dat het noodzakelijk is buitengewone maatregelen te nemen ten einde de rust te verzekeren".

De proclamaties van 19 Juni.

Nergens zagen wij die afgedrukt; daarom geven wij ze hier:

I. „Aan de Curaçaosche Bevolking.

De dieptreurige gebeurtenis in den vorm van rebellie in den avond van 8 Juni l.l. heeft op U allen een diepen indruk gemaakt. Onder dien indruk en dank zij Uw gevoelen van samenhoorigheid, hebt U in de afgeloopen week door orde en rust bijgedragen de handhaving van het gezag te vergemakkelijken. Ik breng U daarvoor dank. Ook de daadwerkelijke medewerking der burgers daarbij verleend moet met dank worden vermeld.

Het oogenblik, dat alles weer tot den normalen gang van zaken zal zijn teruggekeerd is er nog niet.

Het Bestuur doet daarom een beroep op U allen om voort te gaan medewerking te verleenen voor handhaving van orde en gezag en zich te onderwerpen aan de maatregelen, die daartoe worden genomen om herhaling van zulke betreurenswaardige daden te voorkomen.

Moge zulks voor meerderen schade medebrengen in hunne particuliere aangelegenheid, laten zij bedenken, dat het door het algemeen belang geboden wordt.

Burgers van Curaçao, het Bestuur rekent op Uw aller medewerking."

II. „Aan de te Curaçao vertoevende vreemdelingen.

De betreurenswaardige gebeurtenissen en rebellie van Zaterdag 8 Juni j.l., hebben het noodig gemaakt, dat bijzondere maatregelen worden getroffen.

Deze maatregelen zijn noodig om de rust en orde te waarborgen en degenen, die hier gekomen zijn om in vreedzamen arbeid hun brood te verdienen, worden daardoor niet gehinderd. Hun wordt aangemaand om medewerking te verleenen voor het behoud der orde, door rustig aan hun arbeid te blijven en zich ver te houden van samenscholingen en volksoploopen.

Indien wij de gegeven voorschriften, die tegen niemand in het bijzonder, maar voor het algemeen belang genomen worden, trouw opvolgen zullen wij ook voor de toekomst rustig hier aan den arbeid kunnen blijven deelnemen.

Het Bestuur van Curaçao vertrouwt op de volledige medewerking van alle goedgezinde hier vertoevende vreemdelingen te kunnen rekenen."

Errata!

Mr. Eskes in den Kol. Raad van 11 Mei 1929: „In onze drukke internationale havenplaats Willemstad heerschen thans orde, tucht en veiligheid."

Uit den Verren Vreemde.

Brand!?

Er is op het oogenblik dat wij dit schrijven wat verademing, door het bericht dat China bereid zou zijn de bemiddeling van de Vereenigde Staten van N.-Amerika te aanvaarden in het conflict met Rusland, op bepaalde voorwaarden echter.

Verademing, maar een woord van verdere strekking lijkt ons toch niet toelaatbaar. Alle buitenstaanders hebben belang bij een vreedzame oplossing, maar China is de zaak begonnen om het meesterschap over den Chineeschen Oosterspoorweg en om de communistische propaganda voor goed uit te bannen, het wil deze eischen ook onvoorwaardelijk buiten kwestie gesteld hebben alvorens de bemiddeling van Washington te aanvaarden, en dit zijn *de* punten waarvan Moskou niet zoo maar, zonder praten, afstand zal willen doen.

De Chineesche Oosterspoorweg is een deel van de groote lijn, welke na Europeesch Rusland doorsneden te hebben, Aziatisch Rusland ook doorsnijdt, om bij Wladiwostok, aan de Japansche Zee, te eindigen. Die lange lijn van West naar Oost dwars door het gebied der Sowjet-Unie, loopt voor een stuk, dat zoowat gelijk is aan den afstand van Amsterdam tot Rome, over Chineesch gebied. Dat gedeelte is aanvankelijk door Rusland aangelegd en door een Russische bank gefinancierd. In 1924 is een regeling getroffen, waardoor het een gemeenschappelijk Russisch-Chineesche onderneming is geworden. In de practijk kwam 't in hoofdzaak hierop neer, dat Russisch personeel de exploitatie in handen had en dat een Russische staatsbank over het geldelijke ging. De nationalistische Chineesche regeering die sedert optrad, met Nanking als zetel en Tsjiang Kai Sjek als president, heeft tot programpunt de vreemde inmenging binnen China uit te bannen. Ook wenscht zij niet verder gediend te zijn van communistische aantijgingen, al heeft zij, bij haar strijd tegen het oude regime, een tijd ook onder Moskouschen invloed gestaan.

De overeenkomst van 1924 hield een bepaling in, waardoor de bemoeienissen van de Russen, werkzaam bij en voor den Chineeschen Oosterspoorweg, niet verder mogen gaan dan de met die onderneming, als zaak, verbonden belangen.

De Chineesche regeering heeft herhaaldelijk aanleiding gevonden om Moskou te betrappen op zoodanige verwarring van staatsaangelenheden met communistische propaganda, z.g.n. door het Komintern, dat reeds meermalen conflicten zijn voorgekomen. Wij herinneren b.v. aan het beslag leggen op documenten in het Sowjet-gezantschap te Peking in 1927 waardoor de gezant zóó gecompromitteerd werd dat hij verdwijnen moest. Na het optreden van de nationalistische regeering te Nanking werd 't niet beter. D.d. 1 Juni l.l. gaven de bladen dit telegram uit Peking.

„Volgens berichten uit Nanking is de reeds aangekondigde Sowjet-nota gisteravond aldaar gearriveerd, waarna zij terstond aan den minister-president werd voorgelegd. Nog des nachts volgde een kabinetszitting, waarin de minister van buitenlandsche zaken, Dr. Wang uiteenzetting gaf van de Russisch-Chineesche betrekkingen. Nadat de Sowjet-autoriteiten het exterritorialiteitsrecht voor de Chineesche diplomatie hadden ingetrokken, heeft de Nanking-regeering hare vertegenwoordigers teruggeroepen. De antwoordnota aan Rusland wordt in den loop der volgende week overhandigd."

Aan die nota-wisseling, welke het confict toen reeds scherp stelde, is niet voldoende aandacht geschonken, anders ware destijds toch het goede moment geweest om dieper doorwroeten te voorkomen. Bij die gelegenheid toch was al sprake van een Moskousch protest tegen de arrestatie van den Russischen consul-generaal te Karbin en tegen de huiszoeking in diens consulaat-gebouw. Karbin is het voorname knooppunt in 't Chineesche Oosterspoorweg-vak, vanwaar een arm in westelijke richting, via Irkoetsk naar Moskuu wijst, een andere oostwaarts naar Wladiwostok, terwijl een zuidwaarts gerichte, via Moekden, naar Midden- en Zuid-China voert. Zoo lag daarin reeds de combinatie der twee dreigende factoren, die zich zouden zetten tot het conflict dat thans de wereld in spanning brengt.

In de tweede week van Juli heeft de regeering van de provincie Mantsjoerije, door welke de Oosterspoorweg loopt, op last van de rijksregeering den Oosterspoorweg in bezit genomen, de voornaamste Russische ambtenaren afgezet en de vakvereenigingen van het spoorwegpersoneel ontbonden. Dit werd verontschuldigd, door de noodzakelijkheid waarin de Chineesche regeering gebracht was, om zich veilig te stellen tegenover de communistische propaganda, door Sowjet-beambten stelselmatig uitgevoerd, terwijl mede de telegraaf- en telefoonlijnen voor ditzelfde doel waren benut. Ook de bank zou hebben meegewerkt om de Chineesche communisten aan middelen te helpen. Daar dit, volgens de opvatting van de regeering te Nanking, in strijd is met de overeenkomst van 1924, zou de schending zijn uitgegaan van Russische zijde en zou het optreden van China hierdoor gerechtvaardigd zijn.

Hierop zijn de protesten, de nota's met verwijten, ontkenningen, verschooningen, het Moskousche ultimatum, het onvoldoend verklaarde Nankingsche antwoord, het samentrekken van troepen bij de Amoer, de grensrivier tusschen de Sowet-unie en Mantsjoerije, gevolgd. Er zijn vrij stellige berichten gekomen over oorlogshandelingen. Deze berichten zijn weer tegengesproken. Hoe 't zij, er bestaat alle reden om „brand!" te roepen; de vraag is alleen of deze een ver uitslaande zal worden, en of 't dan nog zal mogen gelukken hem tot de aangetaste perceelen te beperken.

De groote mogendheden, die zich een taak als wachter over den wereldvrede toedenken, wenden haar invloed ten goede aan. Zij worden hiertoe gebracht door meer dan een drijfveer.

Zoo pas is het Kellogg-pact gesloten, dat populair heet „tot uitbanning van den oorlog". Onderteekend door de vertegenwoordigers van een beperkt aantal mogendheden, konden andere staten er zich echter ook bij aansluiten; het zou geldend worden 4 dagen nadat het geratificeerd zou zijn door de regeeringen van alle oorspronkelijke onderteekenaars. Rusland en China behooren tot de mogendheden, die zich gehaast hebben zich bij 't pact aan te sluiten. De Vereenigde Staten, die zich zoowat het vaderschap erover toezeggen, konden thans tot Moskou en Nanking een herinnering laten richten aan deze pas beklonken, geheel vrijwillige verbintenis. Toch vond Stimson, de Amerikaansche secretaris-generaal voor buitenlandsche zaken, zich dadelijk voor twee hindernissen gesteld. Amerika heeft de Sowjet-regeering nog niet erkend. En daar er nog één regeering van de oorspronkelijke mede-onderteekenaars het Kellogg-pact niet onderteekend had, namelijk Japan, was de geldigheid ervan officieel nog niet ingegaan. Nu had Washington echter al begrepen in deze aangelegenheid toch niet alleen te moeten handelen (ook om straks nader aan te geven reden), zoodat 't zich in relatie had gesteld met Parijs, Londen en Tokio. Naar verluidt, heeft Parijs de aanmaning ter zake van het Kellogg-pact aan Moskou overgebracht; Washington deed het zelf aan Nanking. Hierbij werd tevens de opmerking te pas gebracht, dat de oorzaken van het conflict van juridischen aard lijken te zijn „en als zoodanig bij uitstek geschikt voor onderwerping aan arbitrage".

Is 't toeval? Japan heeft den 20en Juli de beslissing om toe te treden tot het Kellogg-pact geratificeerd. Het anti-oorlogsverdrag is hierdoor op 24 Juli voor alle onderteekenaars bindend geworden.

Ware dit verdrag er niet geweest, dan was er toch al een ander, dat tot een optreden van de mogendheden had moeten leiden.

De conferentie van Washington van 1921 is algemeen bekend geworden door de afspraak, waartoe N.-Amerika, Groot-Brittanje, Japan en Frankrijk kwamen ten opzichte van de geoorloofde sterkte harer vloten. Maar die conferentie hield zich ook nog afzonderlijk bezig met de internationale China-politiek. Zoo werd afgesproken, dat men in overleg zou treden bij in dien hoek dreigend oorlogsgevaar. Hierin ligt dus mede een reden tot handelen van Washington, en tevens tot overleg hierover met de andere mogendheden. Washington heeft dan ook het bericht de wereld in gezonden, dat het zoodanig overleg heeft gepleegd, maar Tokio heeft daartegenover laten berichten, dat het over het optreden van N.-Amerika niet is gehoord.

Er gaan voor Amerika en de groote Europeesche mogendheden groote belangen mee gemoeid, van zakelijken of moreelen aard. Komt 't tot een oorlog, dan is door dit feit alleen reeds afbreuk gedaan aan aller gezag, na het Washingtonverdrag van '21 en na het Kelloggverdrag, dat zoo juist is ingegaan. Mocht Rusland als overwinnaar uit den strijd komen, dan zou aan de Moskou-politiek en de communistische propaganda een winst worden gebracht, welke geen staat hun gaarne gunt. Mocht China den oorlog winnen, dan zal de nationalistische regeering van dat land daarin een aansporing vinden om verder te gaan in haar strijd tegen elke buitenlandsche inmenging en elk voortbestaan van vreemden invloed, iets, waartegen het staatkundig egoïsme van de z.g.n. groote mogendheden zich blijft kanten. De strijd wordt door allen gevreesd, omdat hij, hoe ook zijn verloop moge worden, tot een ongewenscht resultaat moet voeren. Maar bovendien zien allen in, dat, juist om de zeer groote directe en indirecte belangen, welke er mee gemoeid gaan, de buitenwereld niet alleen toeschouwer zou kunnen blijven. De een of de ander zou zich genoopt voelen op de eene of andere wijze in te grijpen; geschiedt dit, dan volgt weer een, en zoo ontstaat de kans op het losbreken van den wereldoorlog in

het Oosten, die, sedert lang gevreesd, reeds enkele malen met moeite voorkomen is.

China heeft zich niet ongenegen verklaard Amerika's bemiddeling te aanvaarden. Dat geeft, zeiden wij, verademing, maar niet meer. Het heeft toch de twee punten, waarom 't dadelijk gaat buiten kijf gesteld. Deze zal Moskou niet à priori buiten kwestie willen stellen. Moskou zal vermoedelijk ook Amerika als bemiddelaar wraken, daar dit land de Sowjetregeering nog niet heeft erkend. Moskou heeft al voorkeur getoond voor Japansche interventie, en Japan heeft, zooals wij reeds aanstipten, gevoeligheid getoond over de manier van doen van Amerika. Wij zijn er dus nog lang niet. Moge de vredelievende oplossing toch gevonden worden!

Mededeelingen.

Van de Redactie.

Door uitstedigheid van den bewerker der rubriek „Uit de Inh. en Mal. Chin. Pers", moest zijne bijdrage deze week achterwege blijven.

EXTRA-MAIL UIT INDIË.

Het Persbureau van het Hoofdbestuur der Posterijen en Telegrafie brengt het volgende onder uwe aandacht:

Met het op 5 Juli j.l. in extra reis van Tandjong Priok verrokken s.s. Tabanan is een volledige mail en zeepost verzonden, welke ± 28 Juli te Marseille en ± 5 Augustus te Rotterdam verwacht wordt.

Er zal in aansluiting op deze boot *geen* extratrein van Marseille naar 's-Gravenhage rijden; de mail wordt ongeveer twee dagen na aankomst te Marseille hier te lande verwacht.

BOOTTREIN STOOMVAART-MIJ. NEDERLAND.

Het Agentschap van de Stoomvaart Maatschappij „Nederland", de firma Crans & Co., meldt, dat de Nederland Express, aansluitende op het s.s. „Johan de Witt", dd. 16 Juli j.l. van Amsterdam vertrokken, Donderdagmorgen 25 Juli a.s. om 8.47 uur van het Staatsspoor in Den Haag zal vertrekken.

Van het Informatie-Bureau.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

J. J. Ritsema, Lhu (Dr.), gemeente Dwingeloo;
A. G. F. Keukens, Barbarossastraat 91, Nijmegen;
J. W. A. Doornebosch, Nieuweweg 140 v, Melissant;
Allen onderwijzer bij het O.L.O.

Mej. Dr. M. C. H. Amshoff, Ambt. v. d. beoefening v. d. Indische talen of tot een andere met hare opleiding verband houdende betrekking, Utrechtsche Straatweg 102, Oosterbeek.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

P. F. G. de Goede, Directeur der Normaalschool te Makasser, Kamperfoelieplein 5, 's-Gravenhage.
J. de Buy, Leeraar bij de Kon. Emmaschool te Soerabaja, Nassaukade 108, Amsterdam.
A. L. Rudolph, Commies bij de Alg. Rekenkamer, Obrechtstraat 487, 's-Gravenhage.
W. J. D. van Andel, fd. Controleur B. B., Claes de Vrieselaan 41a, Rotterdam.
C. J. Poldermans, pl.v. Inspecteur van het O.W.L.O., Frankenslag 144, 's-Gravenhage.
H. P. van der Jagt, Techn. ambt. 1e kl. P.T.T., Goudsbloemlaan 88, 's-Gravenhage.
W. Boonstra, Techn. ambt. 1e kl. bij de P.T.T., Rochussenstraat 233, Rotterdam.
P. K. Erkelens, Onderwijzer 1e kl. bij het O.W.L.O., Dames Peppink, Spijkenisse.
Mej. J. M. L. Jansz. Commies op het res.kantoor te Jogjakarta, Deutzstraat 11, Oegstgeest.
P. Rugebregt, Amanuensis bij de Kon. Willem III-school te Weltevreden, Noorderbeekdwarsstraat 204, 's-Gravenhage.
Dr. S. P. Slagter, Dir. der Alg. Middelb. School te Weltevreden, Groot Hertoginnelaan 205, 's-Gravenhage.
A. J. de Langen, wd. Onderwijzer 1e kl. bij het O.W.L.O., Spruit en Boschstraat 4, Haarlem.
G. J. Harteveld, Dir. 2e kl. bij den dienst van het Gevangeniswezen, 2e Oosterparkstr. 243, Amsterdam.
W. van den Berg, Adm. v. Financiën 2e kl., Groot Hertoginnelaan 92, 's-Gravenhage.
W. J. van Tuijl, Onderw. der 1e kl. bij het O.W.L.O., Van Langenveldstraat 9, Nijmegen.
G. M. G. Douwes Dekker, Kantoorhoofd bij de S.S. en Tr., Wanningstraat 1, Amsterdam.
J. H. Levert, Hoofdingenieur v. d. dienst der Volksgezondheid, Hoogeweg 16, Wassenaar.
H. R. P. Prins, Accountant 1e kl.. bij den Gouv. Acc. dienst, Graafsche Weg 88, Nijmegen.
J. P. J. Sanders, Onderw. der 1e kl. bij het O.W.L.O., Hotel Prins Hendrik, Geldersche Poort, Venlo.

MET PENSIOEN:

L. F. Kloet, wnd. Politie-opziener der 1e kl., Laplacestraat 46huis, Amsterdam (O.).
A. H. Maas Geesteranus, Dir. van B. B., Frankenslag 132, 's-Gravenhage.
L. Zuidema, Wnd. Controleur 1e kl. b. d. P.T.T., Prinsengracht 993, Amsterdam.
M. W. Holterman ten Hove, Opperhoutvester b. h. Boschwezen, p.a. Geldersche Crediet Ver., Arnhem.
H. H. E. A. Lange, Afdeelingschef b.d. S.S. en Tr., Huize Erica, Schaarsbergen.
J. de Heus, Onderwijzer 1e kl. b. h. O.E.L.O., Zweerslaan 25, Bilthoven.
J. de Haan, Resident der Zuider en Oosterafd. van Borneo, Wattstraat 5, 's-Gravenhage.
P. J. J. Michielsen, Chef v. d. Arbeidsinsp. v. d. Buitengewesten, v. Weede v. Dijkveldstr. 37, 's-Gravenhage.

Mutatiestaat van 17 tot 24 Juli.

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
J. Donkers, Industrieel, Bergen op Zoom, Hoogst. 9. f 5.	Mr. Dr. P. A. F. Blom te Bergen op Zoom.
Alph. Asselbergs, Industrieel, Bergen op Zoom, Hoogstraat 15. f 5.	
C. A. Versteege, Directeur Natobank, Bergen op Zoom, Hoogstraat 26. f 5.	
Mevr. W. M. von Franck, Bergen op Zoom, Koevoetstraat. f 5.	
W. K. van Hasselt, Kapitein Inf., Bergen op Zoom, Bredasche Weg 10. f 5.	
J. A. van der Wouw, Secretaris der Gemeente Bergen op Zoom. f 5.	
Mr. P. van Blaricom, Kantonrechter te Bergen op Z. f 5.	
J. Terpstra, Indol. Student, Wons (Fr.) f 5.	Eigen aanmelding.
Prof. Dr. J. G. Sleeswijk, Den Haag, Frankenstr. 32. f 5.	
A. de Wit, Oud-Kolonel der Intendance N.-I. L., Den Haag, van der Spiegelstraat 7. f 5	Eigen aanmelding.

Rectificatie: Darto Soegondo, Regent van Pasaroean.

Afschrijvingen

O. Verhagen, Velp, Vijverlaan 9 (overleden).

Adresveranderingen

T. Hartsteen, Indol. Student, van: Overveen, Franklinstraat 41, naar: Haarlem, Thomsonlaan 41.
D. Lamers, Leeraar K. W. III-S., van: Houthem St. Gerlach, naar: Den Haag, Snelliusstraat 48. f 5.
J. W. Schlimmer, Den Haag, van: Willem Lodewijklaan 1, naar: Corn. de Wittlaan 8, p. a. Borsumij.
A. H. Maas Geesteranus, Oud Directeur B. B., van: Weltevreden, naar: Den Haag, Frankenslag 132. f 5.
P. J. J. Michielsen, Chef v. d. Arbeidsinspectie der Buitengewesten, van: Weltevreden, naar: Den Haag, v. Weede v. Dijkveldstraat 37. f 5.
Mevr. P. F. Visser, van: Bergen (N.-H.), Prinsesselaan 44 naar: Zaandam, Westzijde 16A.
A. J. Kranich, van: Nijmegen, Groenestraat 44, naar: Padang.
Mej. L. Kranich, van: Nijmegen, Groenestraat 44, naar: Padang (is begunstigster)..
G. A. Menalda, Inspecteur van Financiën 1ste klasse, van: Weltevreden, naar: Medan.
A. A. Aalders, Controleur B.B., thans te Moeara Boengo (Djambi).
L. J. C. Bakker, Inspecteur van Arbeid, van: Kota-Pinang (S. O. K.), naar: Pageralem (Palembang).
G. H. Sliep, Controleur P.P.T. 1e kl., van: Makasser, naar: Soerabaja, Ardjoenoboulevard, West No. 6, Par.